

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

NINA SPRUK

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**MONOPOLI: EVROPSKA UNIJA
PROTI MICROSOFTU**

Ljubljana, april 2006

NINA SPRUK

IZJAVA

Študentka Nina Spruk izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof.dr. Miroslava Glasa in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 3.4.2006

Podpis:

KAZALO

1. UVOD	1
2. MONOPOLI IN PROTIMONOPOLNA ZAKONODAJA	2
2.1. SODOBNA TRŽNA STRUKTURA IN MONOPOLI	2
2.2. KONCEPT PROTIMONOPOLNE POLITIKE	4
2.3. PROTIMONOPOLNE INSTITUCIJE IN ZAKONODAJA	4
2.3.1. ZDA	5
2.3.2. EVROPA	5
2.4. PRIMERJANA REŠITEV V ZDA IN EVROPSKI UNIJI	6
2.4.1. ZDA	6
2.4.2. EVROPA	7
2.4.3. PRIMERJAVA MED AMERIŠKIM IN EVROPSKIM PRISTOPOM PROTIMONOPOLNE POLITIKE	9
3. MICROSOFT	10
3.1. ZGODOVINA PODJETJA MICROSOFT	10
3.2. DEJAVNOST PODJETJA MICROSOFT	12
4. MICROSOFT IN PROTIMONOPOLNI POSTOPEK V ZDA	13
4.1. KREPITEV PODJETJA MICROSOFT	13
4.2. PROTIMONOPOLNA TOŽBA ZOPER MICROSOFT LETA 1997	15
4.3. MICROSOFTOVE STRATEGIJE	16
4.4. VNOVIČNO SOJENJE ZOPER MICROSOFT LETA 1999	18
5. MICROSOFT IN PROTIMONOPOLNI POSTOPEK PRED EC	20
5.1. KRONOLOGIJA	20
5.2. KLJUČNE TEME	22
5.3. ODLOČITEV EVROPSKE KOMISIJE	29
5.4. DOGAJANJE PO ODLOČITVI	31
6. SKLEP	35
LITERATURA	37
VIRI	40

1. UVOD

Zadnja leta vladata v svetu procesa globalizacije in tehnološkega napredka. Slednji ustvarja nove industrijske panoge, vendar ob procesih združitvev in prevzemov tudi možnosti za pojav nekonkurenčnih tržnih struktur. Njihov začetek sega v konec 19. stoletja, ko se je prvič pojavila potreba po odpravljanju negativnih posledic, ki jih povzročajo omejevanje konkurence. Aktivna protimonopolna politika postaja vse pomembnejša, ključnega pomena je delovanje državnih organov, ki so pristojni za varovanje konkurence v posameznih državah. Ti primere ogrožanja konkurence in zlorabe položaja temeljito preučijo in se odločijo za primerne ukrepe. Problematika naraščanja in širjenja monopolov in drugih oblik omejevanja konkurence v škodo potrošnikov je zelo pomembno.

Panoga informacijske tehnologije in v njej podjetje Microsoft Corporation je edinstven primer v zgodovini monopolov. Računalniško podjetje iz Redmonda, zvezna država Washington, proda na leto v sodelovanju z Intelom, kar 90 odstotkov osebnih računalnikov, programiranih z operacijskim sistemom Windows. Microsoft je navzoč tudi v vseh panogah informacijske tehnologije, iz katerih je pogosto izrinil svoje konkurente. Nihče ne more oporekati, da je svoj dominantni delež dosegel popolnoma legalno in preprosto - potrošniku je ponudil dober izdelek po dobri ceni. Bil je pomemben dejavnik v približevanju cenejšega, manjšega in preprostejšega računalnika tudi tistim, ki so svet računalnikov dotlej opazovali le bolj od daleč. Težava pa se je pojavila, ko je podjetje hotelo, z integracijo novih programov v operacijski sistem, svoj izdelek še izboljšati in pridobiti prednosti pred konkurenti, s čimer je trčilo ob oviro zakona, saj je začelo (ne)namerno širiti svoj dominantni položaj tudi na druge trge.

V diplomskem delu raziskujem tezo, da je Microsoft poskušal z vrsto ravnanj doseči in utrditi monopolni položaj, s čimer je omejil možnosti izbire za potrošnike in zmanjšal verjetnost nadaljnjega razvoja zaradi omejene konkurence med ponudniki.

V diplomskem delu najprej obravnavam splošno tematiko monopolizacije, nato preidem na primer podjetja Microsoft, ki se je z zakonom spopadel najprej na domačem ameriškem trgu, nato pa še v Evropi. Primera sta ločena in se razlikujeta med seboj, vendar sta sorodne narave. V drugem poglavju opišem osnovne ekonomske pojme, potrebne za razumevanje teme, razložim prednosti monopolista in proces krepitve podjetij. Sledi razlaga zamisli protimonopolne politike ter predstavitev institucij in zakonov, ki so odgovorni za varovanje zdrave konkurence v gospodarstvu. V tretjem poglavju razložim dejavnost podjetja Microsoft Corporation in dodam kratek zgodovinski pregled. V četrtem poglavju predstavim sodni postopek proti Microsoftu v Združenih državah Amerike in nekatera izhodišča Microsoftovih poslovnih strategij, kar omogoča lažjo predstavo o njegovem delovanju. V petem poglavju, jedru diplomskega dela, podrobno obravnavam spor med Microsoftom in Evropsko komisijo.

Po kronologiji sledi povzetek dogajanj v letih 2001-2004, nato končna odločitev komisije in sodišča v Luksemburgu ter dogajanje po končanem sojenju.

2. MONOPOLI IN PROTIMONOPOLNA ZAKONODAJA

Za razumevanje spora med Microsoftom in Evropsko komisijo je potrebno preučiti logiko konkurence, njen razvoj v času v smeri omejene konkurence in zato neizogibno vlogo države pri varstvu potrošnikov pred negativnimi učinki omejevanja konkurence.

2.1 SODOBNA TRŽNA STRUKTURA IN MONOPOLI

Konkurenca je najpomembnejša značilnost vseh trgov. Gre za dinamičen pojav, zaradi katerega morajo podjetja vseskozi spremljati delovanje preostalih podjetij, svojih konkurentov. Zadošča že samo trenutek nespametnega ravnanja, da te s trga mimogrede izrine boljši ponudnik. Schumpeter je konkurenco opredelil kot pojav, ki ruši ravnotežna stanja v gospodarstvu. Njena orodja so inovacije, ustvarjanje novih proizvodnih metod in proizvodov ter storitev, iskanje novih proizvodnih virov, nove organizacije in tako naprej (Tajnikar, 2001, str. 146). Danes gre pri trgih v večini primerov za *oligopolno konkurenco*, katere značilnost je manjše število ponudnikov, ki potrošnikom nudijo diferencirano blago in se med seboj razlikujejo tudi glede preostalih prvin necenovne konkurence, kot so na primer segmentiranje, področja oglaševanja, pozicioniranje in tako naprej.

Kot idealno obliko trga ekonomisti priznavajo *popolno konkurenco*, ki pa v resničnem življenju ne obstaja, saj so njeni pogoji nerealni. Gre za skrajno obliko konkurence, ki nam olajša razumevanje stvarnih tržnih struktur. V realnem življenju deluje *nepopolna konkurenca*, ki zajema oblike med popolno konkurenco in monopolom in je prevladujoča oblika sodobnega kapitalističnega gospodarstva. Za takšno tržno strukturo je značilna padajoča krivulja povpraševanja po proizvodih, posamezne krivulje ponudnikov pa so odvisne med seboj, kar se kaže v konkurenci med posameznimi ponudniki (Tajnikar, 2001, str. 29).

Njej nasprotna, druga skrajna tržna struktura je *monopol*. Gre za edinega ponudnika na trgu, njegovo blago pa nima nadomestkov in tako tudi ni nevarnosti, da bi kdorkoli ogrozil njegov položaj. Tako kot pri popolni konkurenci je v realnosti izredno težko najti tudi primere čistega monopola, saj pri širši opredelitvi monopolistovega proizvoda kaj hitro najdemo podobne proizvode, ki bi lahko bili nadomestki. Vzroki za nastanek monopola so različni, vsem pa je skupno to, da je potencialnim novim ponudnikom onemogočen preprost vstop v omenjeno

panogo, kar daje monopolistu prednost pred morebitnimi konkurenti, ki se zaradi njegove navzočnosti ne odločajo za vstop na trg (Tajnikar, 2001, str. 232).

Ločimo dve vrsti ovir za vstop v monopolistov panogo, in sicer tehnične in pravne ovire. *Tehnične ovire* so tiste, ki so nastale s tehnologijo oziroma možnimi tehnikami, ki jih v procesu proizvodnje uporablja monopolist. Pri tem gre za obvladovanje posebnih znanj oziroma proizvodnih tehnik ter za padajoče mejne stroške monopolista pri velikih obsegih proizvodnje. Tako lahko monopolni ponudnik povečuje obseg proizvodnje, ne da bi naletel na oviro zaradi rastočih povprečnih stroškov. *Pravne ovire* za vstop v panogo omogoča država sama z različnimi ukrepi, kot so na primer javne dobrine, patentne zaščite ter drugi podobni ukrepi, kot so denimo tržne franšize (Tajnikar, 2001, str. 232).

Prednost monopolista je v tem, da lahko sam določa ceno in je ne sprejema kot danost na trgu, kar je značilno za pogoje popolne konkurence. Ta je zato mnogo višja, kot če imamo na trgu nekaj konkurenčnih si podjetij, ki si med drugim konkurirajo tudi z zniževanjem cen. Med monopolistove prednosti pred potencialnimi konkurenti prištevamo tudi lojalnost potrošnikov do njegove blagovne znamke in lastništvo nad določenimi redkimi viri.

Zametek monopolov lahko prisodimo drugi polovici 19.stoletja, ko se je s koncentracijo kapitala začel proces krepitve podjetij, in sicer predvsem v Združenih državah Amerike. Še posebno je bilo mogoče gibanje vzpona velikih podjetij in nastajanja velikih delniških družb opaziti po letu 1870, kar je mogoče pripisati naslednjim vzrokom (Pirš, 2001, str. 2):

- razširitev trga zaradi lažjega in boljšega komuniciranja,
- vse naprednejši tehnološki razvoj ter
- nastanek novih organizacijskih in finančnih oblik podjetij.

Zaradi zaščite ekonomske svobode in konkurenčnega poslovanja na trgu, ohranjanja nizkih cen, boljše kakovosti in večje izbire proizvodov ter storitev je postala nujna borba proti monopolistom.

2.2 KONCEPT PROTIMONOPOLNE POLITIKE

Ker je učinkovita konkurenca temeljni pogoj za normalno delovanje tržnega gospodarstva, je stopnja njene učinkovitosti odvisna od udeležencev na trgu in od tistih, ki oblikujejo ustrezno *politiko konkurence*. Ravno pri uveljavljanju in varovanju konkurence imajo pomembno vlogo državni organi, ki so pooblaščen za postavljanje okvirjev svobodnemu gospodarskemu delovanju.

Protimonopolna politika je skupno delovanje družbene politike, ekonomije, prava in administrativne prakse. Njeni začetki segajo v davno leto 1870, ko je večina držav uzakonila pravila o regulaciji ekonomske aktivnosti in kontroli gospodarske moči. Z vidika družbene politike izraža protimonopolna politika skrb o preveliki koncentraciji gospodarske moči nekaterih podjetij, kar je neločljivo povezano z lobiranjem, koncentracijo politične moči ter razpršitvijo lastnih preferenc med volilnimi upravičenci in vladnimi institucijami. Protimonopolna politika se kaže tudi v ekonomski politiki. Skrbi za strukturo trga in vedenje tržnih udeležencev, kar se kaže tudi v samem tržnem delovanju (Baron, 2000, str. 265).

Po Glasu je protimonopolno pravo usmerjeno k naslednjim ciljem (Glas, 1995):

- **ohranjanje konkurence:** zdrava konkurenca pripomore k prostemu vstopu podjetij na trg, velikemu številu kupcev in ponudnikov na trgu, kar pripomore k večji učinkovitosti delovanja trga. Vseeno pa to še ni zadosten pogoj za popolno konkurenco, saj so zahtevana teoretična izhodišča nerealna,
- **pošteno ravnanje:** z namenom onemogočiti nepošteno ravnanje podjetij, skušamo postaviti določene standarde »poštenega poslovnega ravnanja«,
- **zaželeni ekonomski dosežki:** v protimonopolni politiki se kot cilj zagotavlja le učinkovitost, pozablja pa se na napredek, makroekonomsko stabilnost in pravično delitev dohodka, ter
- **omejevanje velikih podjetij:** gre za zadrževanje prehitro rastočih velikih podjetij, ki bi utegnili na trgu pridobiti monopolni položaj. Praviloma imajo ta podjetja tudi ugodnosti pri davkih, uvozni konkurenci in vladnih naročilih, kar jim omogoča še lažjo krepitev v primerjavi z nemočnimi konkurenti.

Po mnogih ugotovitvah prosto delujoči trgi večinoma zaradi dejanj posameznih podjetij oziroma skupin podjetij, ki delujejo le za lastni interes, pogosto ne delujejo tako, kot je treba.. Padec trga v celoti bi bil po Uttonu potemtakem popoln izgovor za obstoj protimonopolne politike, ki ima sama po sebi namen, da popravi »škodo«, ki jo na trgu povzroči samovoljno delovanje podjetij (Utton, 2003, str. 44).

2.3 PROTIMONOPOLNE INSTITUCIJE IN ZAKONODAJA

Uspešno protimonopolno politiko so najprej razvili v Združenih državah Amerike, danes je zelo pomembno delovanje Evropske unije, razvija pa se tudi v večini razvitih tržnih gospodarstev.

2.3.1 ZDA

Zaradi obvladovanja vse močnejših podjetij so ZDA leta 1890 sprejele prvi samostojni protimonopolni zakon, imenovan *Shermanov zakon* (glej Priloga 1). Pred tem so posamezne zvezne države že imele nekatere protimonopolne ukrepe, vendar v boju proti monopolom niso bili uspešni nikjer – saj ni bilo organizacije, ki bi zagotavljala učinkovito uveljavitev teh ukrepov.

Prvi del Shermanovega zakona je prepovedoval pogodbe oziroma vsakršen dogovor, ki bi omejeval trgovino med zveznimi ter drugimi neameriškimi državami, drugi del pa je prepovedoval monopole oziroma vsakršen poskus monopoliziranja. Kot se je kmalu pokazalo, je šlo za preveč splošen zakon in težave so se pojavile že takoj po njegovem sprejetju. Problematičen je bil še posebej prvi del zakona, ki je prepovedoval različne kombinacije podjetij, kar je pospešilo proces prevzemov in združevanj podjetij, zato so v ZDA že leta 1914 sprejeli nov, *Claytonov zakon*, ki je dopolnil Shermanov zakon (glej Priloga 1). Ta je podrobno prepovedoval (Pirš, 2001, str. 4):

- vsakršno diskriminacijo cen med različnimi kupci z namenom oslabitve konkurence oziroma z željo po ustvaritvi monopola,
- postavljanje nerazumno nizkih cen z namenom uničenja konkurentov,
- razne pogodbe in medorganizacijske posle, ki bi lahko ogrozili konkurenco ter
- združitve, prevzeme ali kake druge kapitalske posle, ki bi lahko oslabili konkurenco oziroma ustvarili monopol.

Hkrati so sprejeli še Zakon o zvezni trgovinski komisiji, ki za protizakonite proglašča vse nepošteno in zavajajoče metode konkuriranja v trgovini (glej Priloga 2). Shermanov, Claytonov zakon in Zakon o zvezni trgovinski komisiji še danes tvorijo temeljno podlago protimonopolnega prava ZDA, in to kljub dejstvu, da je bilo sprejetih že mnogo dodatnih predpisov (Pirš, 2001, str. 3).

2.3.2 Evropska unija

V kontinentalnem evropskem sistemu so prvi zakon o prepovedi nelojalne konkurence sprejeli v Nemčiji leta 1896, medtem ko se je protimonopolno pravo oblikovalo šele po prvi svetovni vojni. V EU je bilo področje varstva konkurence urejeno v 85. in 86. členu Rimske pogodbe iz leta 1957 (glej Priloga 3), ki sta urejala prepoved omejevalnih sporazumov in prepoved zlorabe prevladujočega položaja. Leta 1997 sta bila preštevilčena v 81. in 82. člen Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti (Urad za varstvo konkurence, 17.8.2005). Danes sta za varstvo konkurence na ravni Evropske skupnosti v največji meri odgovorna Evropske komisija in evropski komisar za konkurenco, to funkcijo trenutno opravlja Nizozemka Neelie Kroes. Varovanje konkurence je zagotovljeno tudi na ravni vsake države članice, za kar skrbijo državni uradi za varstvo konkurence. *Urad za varstvo konkurence* na ravni države članice je samostojen

in neodvisen organ, ki nadzira, spremlja in analizira razmere na trgu, vodi postopke in izdaja odločbe v skladu z zakonom, daje mnenja (v slovenski državni ureditvi) državnemu zboru in vladi o splošnih vprašanjih ter deluje v skladu z uredbo Sveta o izvajanju pravil konkurence iz členov 81. in 82. Na podlagi priglasitve opravlja presojo skladnosti koncentracij s pravili konkurence in jih po opravljenem postopku odobri, prepove ali odobri s pogoji. Urad za varstvo konkurence presoja, ali obstaja nevarnost ustvarjanja oziroma krepitev monopolnega položaja, ki bi lahko ogrozila učinkovito konkurenco ter vplive koncentracije glede na proizvodni in geografski trg, tržne položaje podjetij, dostop do virov ponudbe oziroma trga samega, strukturo tržnih deležev, ovire pri vstopu v panogo, finančne zmožnosti prizadetih podjetij ter naraščanje ponudbe in povpraševanja po blagu in storitvah v obravnavani panogi. Nužen pogoj za učinkovito delovanje Urada za varstvo konkurence je povezovanje z drugimi organi, ki so pristojni za uvajanje in varstvo konkurence, tako v nacionalnem okviru kakor tudi v različnih oblikah mednarodnega sodelovanja. Rezultati takšnega ravnanja se na koncu izkažejo kot koristni za potrošnika – v ustreznem razmerju med ceno in kvaliteto blaga ali storitve ter v večji možnosti izbire (Urad za varstvo konkurence, 17.8.2005).

2.4 PRIMERJANA REŠITEV V ZDA IN EU

2.4.1 ZDA

Čeprav v zadnjem času ni bilo zaslediti večjih sprememb v pravilih, protimonopolna politika v ZDA ni statična. Spremembe praviloma izvirajo iz administracije in uveljavljanja njene volje. Na ravni zveznih držav zagotavljata uveljavljanje protimonopolnih zakonov Protimonopolni oddelek ameriškega ministrstva za pravosodje in Zvezna trgovinska komisija.

Zvezna trgovinska komisija je neodvisen organ, sestavljen iz petih komisarjev, ki jih potrdi senat, vodi pa jo predsednik, izvoljen za dobo sedmih let. Zvezna trgovinska komisija je bila ustanovljena leta 1914 in skrbi za uveljavljanje protimonopolnih zakonov ter za varstvo potrošnikov. Podlaga njenega delovanja sta Zakon o zvezni trgovinski komisiji (Priloga 2) in Robinson-Patmanov zakon, s svojim delovanjem pa naj bi zagotovila konkurenčno in učinkovito delovanje trgov (Baron, 2000, str. 271).

Protimonopolni oddelek pravosodnega ministrstva je bil ustanovljen leta 1933, zaposloval je 16 pravnikov in dobil celo svoj proračun. Njegov namen je ohranjanje konkurence v ameriškem gospodarstvu, kar mu daje pravico, da v primeru protikonkurenčnega dejanja sproži civilni ali kazenski postopek proti obtoženemu podjetju. Njegovi postopki temeljijo na Shermanovem in Claytonovem zakonu in na informacijah, ki jih dobi s svojimi preiskavami, pa naj gre za pritožbe navadnih državljanov ali vladnih organov in tožilcev. S preiskavami novinarskih poročil, analiz panožnih razmer, predlogov združevanja in podobnih virov informacij si priskrbi dokaze o protimonopolnem delovanju, nato se odloči o vrsti tožbe. Zadevo potem preda

zveznemu okrožnemu sodišču oziroma po potrebi tudi na višja sodišča, zgodi pa se tudi, da Protimonopolni oddelek pravosodnega ministrstva tožbo umakne oziroma se odloči za zunajsodno poravnavo, ob zagotovitvi da bo podjetje prenehalo s kaznivim delovanjem in da se to ne bo več ponovilo (Pirš, 2001, str. 5).

Zadnje pomembnejše spremembe v protimonopolni politiki sta omenjena organa izvedla v osemdesetih letih, kazale pa so se v *smernicah o združevanju podjetij*. V naslednjem obdobju so se manjše spremembe dogajale predvsem zaradi pritožb podjetij samih in ne toliko zaradi volje vladnih institucij. Kar v 90 odstotkih primerov naj bi šlo za tožbo enega podjetja proti drugemu, kar večinoma pripelje do sodnega procesa, ki pogosto razkrije vse »luknjice« v protimonopolnih zakonih, tudi v primerih, kjer sprva sploh ni bilo potrebe po vmešavanju zakonodajne ali zvezne oblasti (Baron, 2000, str. 265-266).

Glavni protimonopolni zakoni, ki sem jih predstavila že v prejšnji točki, so v veliki meri nedotaknjeni že več kot devetdeset let. Tako protimonopolni oddelek kot zvezna trgovinska komisija imata pravico odločati o neizpolnjevanju Shermanovega in Claytonovega zakona, medtem ko lahko o neupoštevanju zakona o zvezni trgovinski komisiji odloča le Zvezna trgovinska komisija. Ta delitev odgovornosti je povzročila, da sta obe telesi leta 1948 sklenili pogodbo o skupnem delovanju, kar se kaže v razvrščanju obravnavanih primerov - primarno glede na panogo in šele nato glede na naravo pritožbe. Tako je Protimonopolni oddelek pravosodnega ministrstva na primer zadolžen za primere programske industrije, zaradi česar je ta oddelek vložil tudi tožbo proti Microsoftu (Baron, 2000, str. 270).

Protimonopolni postopek v ZDA lahko sprožijo Protimonopolni oddelek pravosodnega ministrstva, Zvezna trgovinska komisija, katerakoli zasebna stranka ali javni tožilci posameznih zveznih držav. Za učinkovito delovanje obeh organov je potrebno medsebojno usklajevanje, tako da kršitve protimonopolnih zakonov v večini primerov pripadajo Protimonopolnemu oddelku pravosodnega ministrstva, medtem ko dobi primere cenovne diskriminacije (Robinson-Patmanov zakon) praviloma v obravnavo Zvezna trgovinska komisija (Pirš, 2001, str. 5).

2.4.2 Evropska unija

Po integraciji evropskih držav v enotni evropski trg leta 1993 je imelo takratnih 15 držav članic prvič možnost svobodnega trgovanja, odprtega trga dela in kapitala ter prostega prehoda med ozemlji nekdanj ločenih držav. Zdaj je to število večje za deset držav članic, institucije EU pa še vedno niso v celoti razrešile problema uskladitve in medsebojnega priznavanja razlik, ki so posledica različnega delovanja in dojemanja držav članic (Baron, 2000, str. 456).

Vlogo varuha protimonopolne zakonodaje ima Evropska komisija (EC) s sedežem v Bruslju. Je izvršni in administrativni organ, sestavljen iz 20 članov glede na področje odgovornosti, njihova dolžnost pa je služiti skupnim interesom držav članic. Mandat komisarjev traja pet let, predlagajo jih države članice, seveda s privolitvijo Evropskega parlamenta. Komisarji ne

zastopajo interesov posameznih držav članic, temveč interes celotne EU. Eden izmed njih je tudi evropski komisar za konkurenco, čigar naloga je (Baron, 2000, str. 457):

- preučevanje primerov ravnanja posameznih podjetij,
- uvedba sodnih postopkov in nastopanje v vlogi tožilca ter
- določanje kazenskih glob.

Direkciji za konkurenco komisije EU, imenovani tudi DG IV, strokovno pomagajo še (Seabright, 2000, str. 3):

- posvetovalni odbor za področje omejevanja konkurence in zlorabe prevladujočega položaja podjetja,
- posvetovalni odbor za koncentracije ter
- oddelek za prevzeme, ki deluje v DG IV.

Pritožbe fizičnih oseb na Evropsko komisijo so dovoljene, medtem ko pravni postopki oziroma tožbe niso mogoči. Prav tako se je evropski komisar za konkurenco pred začetkom procesa dolžan posvetovati z uradom za varstvo konkurence posamezne države članice, ki jo postopek zadeva (Baron, 2000, str. 458).

Kot sem že omenila, glavno podlago delovanja Evropske komisije za konkurenco predstavljata 85. člen, ki prepoveduje omejevalno sporazumevanje, in 86. člen Rimske pogodbe, ki prepoveduje zlorabo prevladujočega položaja. Prvi temelji na poglavitnem cilju Rimske pogodbe, uvedbi enotnega trga in racionalizaciji industrije, medtem ko ima drugi temelje v ameriški protimonopolni zakonodaji. Oba člena torej ustrezata vsebini Shermanovega zakona in poudarjata pomen zdrave konkurence v gospodarstvu, vendar se kljub temu precej razlikujeta od ameriških »prednikov« (Baron, 2000, str. 458).

Rimska pogodba združevanja podjetij ni posebej obravnavala, saj je bilo v tistih časih kvečjemu zaželeno, da manjša evropska podjetja razširijo svoj obseg, da bi lahko delovala globalno. Šele leta 1989 je Evropska komisija dobila nalogo nadzirati in regulirati združevanje podjetij. Evropska komisija ima pristojnosti za prepoved primerov, ko dosejata združeni podjetji več kot pet milijard skupnega letnega prihodka, vsako posamezno podjetje, ki se združuje, pa ima več kot 250 milijonov evrov letnega dohodka. Danes je varovanje konkurence v Evropi dvoplastno: vsaka država članica ima svojo zakonodajo, poleg tega na območju celotne Evropske skupnosti veljajo uredbe EU. Razmejitev med veljavnostjo domačega oziroma evropskega prava je natančneje razložena v uredbi sveta (4064/89). Države članice imajo še vedno pristojnost odločati o manjših združitvah podjetij, pri večjih združitvah pa morajo zaprositi za dovoljenje Evropsko komisijo za konkurenco. Če sta dve tretjini prometa obeh podjetij domačega izvora, ima država o dovoljenju glede združitve pravico odločati pred Evropsko komisijo za konkurenco (Baron, 2000, str. 460).

Leta 1991 sta Evropska komisija in ameriški Protimonopolni oddelek pravosodnega ministrstva podpisala pogodbo o sodelovanju v protimonopolnih preiskavah. Pozneje bomo videli, da sta sodelovala tudi v primeru Microsoft, pri katerem sta poskušala prisiliti podjetje k spremembi licenčne prakse (Baron, 2000, str. 460).

Kljub integraciji evropskega trga je mnogo industrijskih področij ostalo pod nadzorom posameznih držav. Med njimi so tudi področja telekomunikacij, električne in jedrske energije ter javnih in letalskih prevozov. Mnogi ponudniki tako poslujejo neoptimalno, saj nad njimi tako na finančni kot tudi na pravni ravni bedi nacionalna država – v zadnjem obdobju se namreč krepi koncept »nacionalnega« ekonomskega interesa. Perspektiva, da bo evropski gospodarski trg nekoč popolnoma privatiziran in dereguliran, skrbi mnoge, saj številna velika podjetja v pogojih zdrave konkurence niso sposobna preživeti. Še posebej znana po kršenju tovrstnih uredb je Francija, kjer je država ključna lastnica velikih podjetij, kot so EDF, Renault, Air France in druga, ki jih podpira z državnim denarjem – negodovanje in grožnje Evropske komisije pri tem nimajo posebnih učinkov.

2.4.3 Primerjava med ameriškim in evropskim pristopom protimonopolne politike

Tako v ameriškem, kot v evropskem pravnem sistemu je rajsodba protimonopolne tožbe neke vrste korektivno sredstvo, katerega se poslužijo varuhi konkurence v primerih, ko ugotovijo, da je podjetje nezakonito zlorabilo svoj monopolni položaj na trgu. V obeh sistemih izvajajo protimonopolne institucije kontrolo združevanja podjetij, kot način izločanja dovoljenj v primeru, da gre za preveliki združitevni entiteti. Veliko je podobnosti med obema sistemoma:

- oba režima se zanašata na kombinacijo ex-ante in ex-post korektivnih sredstev, v primeru ko nadzirajo tržno moč na trgu,
- v obeh režimih je kot korektivno sredstvo pogost dolg spisek zapovedanega poslovnega obnašanja, ki se nanaša na bodoče poslovanje in
- velikokrat so obtožene stranke v položaju, ko nimajo možnosti pogajati se z varuhi konkurence, zato se proces sprevrže v igro izsiljevanja s strani regulatorjev.

Seveda obstajajo tudi razlike med obema pristopoma protimonopolne politike:

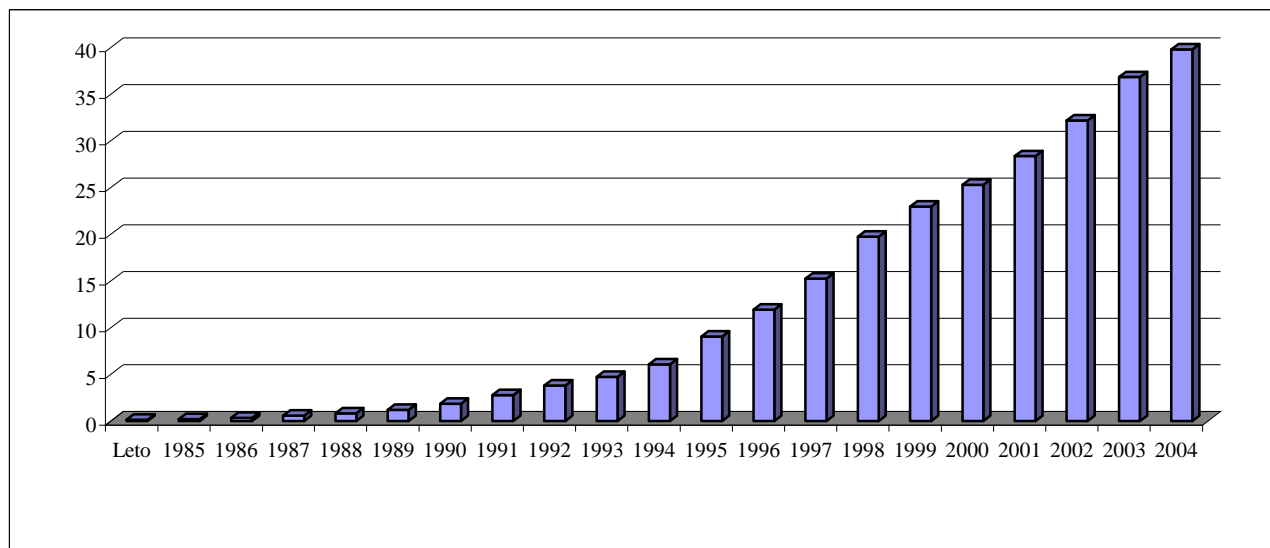
- v ameriškem režimu so korektivna sredstva bolj vsiljiva kot v evropskem sistemu, čeprav so evropski temelji pravnega sistema od 90.-ih let 20. stoletja dalje mnogo strožji in
- zadnja leta igra protimonopolna politika v Evropi mnogo pomembnejšo vlogo kot v ZDA (European Approaches to Antitrust Remedies and the Institutional Design of Regulation in Telecommunication, 2006).

3. MICROSOFT

3.1 ZGODOVINA PODJETJA MICROSOFT

Delniško družbo Microsoft sta leta 1975 ustanovila Bill Gates in Paul Allen, njen sedež je v mestu Redmond (zvezna država Washington). Podjetje proizvaja in trži računalniško programsko opremo za osebne računalnike, strežnike, mreže in druge visokotehnološke naprave. Konec leta 1997 je Microsoft dosegel tržno vrednost 200 milijard USD, Bill Gates pa je osebno premoženje povečal kar na 50 milijard USD. Velik del zaslug za hitro širjenje osebnih računalnikov po vsem svetu je pripisati prav Microsoftu, saj njegov operacijski sistem Windows uporablja kar 90 odstotkov končnih uporabnikov računalnikov. Prav operacijski sistem Windows, ki je bil temelj razvoja programske opreme, je veliko prispeval k vrtoglavi širitvi ponudbe širokega spektra proizvodov ter vzponu podjetja Microsoft na mesto dominantne organizacije na trgu programske opreme. Kot je mogoče videti na Sliki 1, se njihov dohodek zelo hitro vzpenja že od samega začetka poslovanja (The History of Microsoft, 2004).

Slika 1: Rast letnega prihodka družbe Microsoft v obdobju 1985-2005 (v milijardah USD)

Vir: Pregled finančnega stanja in rezultati podjetja Microsoft Corporation, 2005.

Gates in Allen sta razvila prvi računalniški jezik za osebne računalnike, imenovan BASIC; nenehno sta ga nadgrajevala in z njim prodirala na svetovne trge - najprej na azijskega in nato še na evropskega. Leta 1981 je IBM prvi predstavil osebni računalnik z Microsoftovim operacijskim sistemom DOS 1.0., kar je bila v tistem času pomembna potrditev za Microsoft. Sledile so številne izboljšave sistema DOS in aplikacijskih programov, kar je konec

osemdesetih let končno pripeljalo do operacijskega sistema Windows. Prihod na trg je bil zelo uspešen in temu primerno intenzivno je bilo tudi oglaševanje, s katerim so hoteli svet prepričati o prednostih uporabe operacijskega sistema Windows. Ključna za Microsoft je bila sredina devetdesetih let, saj so takrat v enem paketu, imenovanem Office, predstavili skupek aplikacijskih programov Excel, Word, Outlook in PowerPoint, razvili pa so tudi spletni brskalnik Internet Explorer. Najprej je prišel na trg Windows 95, sledila sta mu Windows 98 ter Windows 2000 in nazadnje Windows XP, vsaka različica je bila izboljšana nadgradnja prejšnje (The History of Microsoft, 2004).

Internet Explorer ni služil le kot brskalnik po svetovnem spletu, temveč tudi kot podlaga za ponudnike storitev na internetu. Zaradi standardizacije in povečanja uporabe Internet Explorerja je Microsoft svoj brskalnik integriral kar v svoj operacijski sistem Windows 95. Internet je postajal iz dneva v dan bolj popularen, hkrati s tem je skokovito naraščalo tudi elektronsko trženje. Njegov edini resni konkurent Netscape Navigator ni imel večjega uspeha, saj je Microsoft svojim pogodbenim proizvajalcem osebnih računalnikov, kot je Compaq, prepovedal namestitev ikone za Netscape Navigator. S priključitvijo podjetja Hotmail Corporation je Microsoft konec leta 1997 postal tudi internetni ponudnik storitev, kot so denimo brezplačna elektronska pošta, turistične storitve, bančne storitve, zavarovanja in druge. Razvil je operacijski sistem za gospodarske družbe, imenovan Windows NT, kar mu je omogočilo tudi prodor na trg poslovne programske opreme (Baron, 2000, str. 35).

Bill Gates je razvoj programske opreme že leta 1976 povezoval s komercializacijo, s čimer se je uprl zamisli, da bi moral izvirno kodo sistema Windows prepustiti drugim. V resnici je bila to le pot za doseganje že takrat visoko zastavljenih ciljev. Uspelo mu je, da je obdržal nadzor nad svojimi programi in jih razglasil za avtorsko lastnino. Za svoje kopije je zahteval plačilo in dal ljudem vedeti, da tisti, ki ne spoštuje njegovih pravil, krši zakon (Programerji vseh dežel, združite se!, 2003).

Tej zamisli se je uprl samostojni poznavalec interneta Richard M. Stallman, ki je leta 1985 ustanovil družbo Free Software Foundation. Njegov cilj je bil, da se postavi po robu lastništvu nad programsko opremo ter skupaj z drugimi strokovnjaki razvije brezplačen operacijski sistem, ki bi ga lahko vsi uporabniki neovirano uporabljali, kopirali, spreminjali in posredovali drugim. S to zamisljo je soglašal tudi Finec Linus Torvalds, ki je sprogramiral ravno tisti del operacijskega sistema, ki je Stallmanu in njegovim sodelavcem še manjkal. Poimenoval ga je Linux in ga leta 1991 postavil na splet. Za licenco ni zahteval nobenega plačila, saj mu načeloma ni šlo za zaslužek, mesto šefa ga ni zanimalo, plačo pa si je služil na delovnem mestu programerja. Tudi možnost, da bi kdorkoli drug z Linuxom veliko zaslužil, ga ni nikoli motila, saj mu, kot poudarja, gre le za odprtost in demokratičnost sistema. Na njegov tako račun služijo velike hiše, kot sta SAP in Oracle, ki temeljijo na Linuxu. Kdor se želi osamosvojiti od Microsofta, zdaj ne more več shajati brez Linuxa. Torvaldsu in somišljenikom se danes priključuje vse več nasprotnikov Microsofta, katerih cilj je opremiti zvezne, deželne in občinske organe s poceni računalniki ter s prosto dostopno programsko opremo. Odprto programsko

opremo (t.i. open source) tako do zdaj podpira že več kot 175 vlad ter 20 ameriških zveznih držav, med njimi Kitajska, Južna Koreja, Malezija, Indija, Rusija in Velika Britanija (Programerji vseh dežel, združite se!, 2003).

3.2 DEJAVNOST PODJETJA MICROSOFT

Glavni proizvodi korporacije Microsoft so (Case Study on Microsoft Corporation, 2005):

- operacijski sistemi in strežniki – programi, ki so nujno potrebni za delovanje računalnika, saj usklajujejo delovanje računalnika in njegovih komponent,
- internetni brskalniki – programi, s pomočjo katerih lahko brskamo po svetovnih spletnih straneh,
- programska oprema – programi za komuniciranje, delo z bazami podatkov, preglednicami, urejevalniki besedil in podobnimi poslovnimi zadevami,
- programi za izobraževanje in razvedrilo,
- storitve, povezane z internetom in
- strojna oprema – miške, igralne palice, zvočniki, tipkovnice in preostalo.

Njihove stranke so proizvajalci računalnikov, ki Microsoftove operacijske sisteme nameščajo v svoje računalnike, končni potrošniki, vse vrste podjetij ter razvijalci programov. Njihovi glavni konkurenti so IBM, Oracle, AOL in Sun Microsystems.

V devetdesetih letih 20. stoletja se je začel Microsoft širiti v zabavno in komunikacijsko industrijo. Leta 1996 so svetu predstavili Windows CE, operacijski sistem za ročni osebni digitalni pripomoček (PDAs), dve leti potem so trgu ponudili Windows 98, ki je vključeval tudi internetni brskalnik. Še isto leto je takratni predsednik uprave Bill Gates za generalnega menedžerja imenoval Steva Ballmerja in mu dal vse pravice nadzora vsakodnevnega dogajanja v podjetju, sam je še naprej ohranil naziv predsednika podjetja. Leta 1999 je dal Microsoft na trg Windows 2000, najnovejšo različico Windows NT, leto pozneje se je Gates opredelil za glavnega nosilca v arhitekturi programske opreme ter se tako osredotočil na razvoj novih proizvodov in tehnologij (Case Study on Microsoft Corporation, 2005).

V letu 2001 je Microsoft izdal prvi operacijski sistem, ki ni temeljil na MS-DOS, imenovan Windows XP. Še isto leto so presenetili tudi z igralno konzolo X-Box ter vpeljali novo strategijo .Net. Ta naj bi Microsoft popeljala na trg mobilnih telefonov, internetne komunikacije in preostalih računalniških funkcij. Leto zatem je bila uresničena prva komponenta strategije, izdelek, imenovan Visual Studio .NET, usmerjen v razvoj programske opreme. Prav tako so izdali Microsoft Network MSN 8 ter prenosni računalnik z brezžično povezavo na internet (Case Study on Microsoft Corporation, 2005).

Število zaposlenih se trenutno giblje okoli 40 tisoč, kar 70 odstotkov prihodka pa Microsoft doseže na domačem, ameriškem trgu. Njihov operacijski sistem je vgrajen v kar 90 odstotkov vseh osebnih računalnikov po vsem svetu, podjetje je poseglo tudi na skoraj vsa preostala področja informacijske tehnologije. Microsoft ima podružnice v več kot 60 državah sveta. Leta 2002 je podjetje zavzelo 79. mesto na ameriški lestvici največjih podjetij po prihodku in se uvrstilo med 20 najboljših po ustvarjenem dobičku. (Case Study on Microsoft Corporation, 2005).

4. MICROSOFT IN PROTIMONOPOLNI POSTOPEK V ZDA

V tem poglavju je opisan sodni postopek, ki se je odvijal na ameriških tleh, ko je bil Microsoft obtožen prepovedane integracije programa Internet Explorer v operacijski sistem Windows.

4.1 KREPITEV PODJETJA MICROSOFT

Leta 1995 je Protimonopolni oddelek pravosodnega ministrstva Microsoftu izrecno prepovedal povezano prodajo dveh izdelkov, ob tem pa je sodba podjetju dovoljevala nadaljnjo prodajo integriranih proizvodov. Še isto leto je znova prišlo do nesoglasij med obema institucijama, ko je Microsoft nameraval prevzeti podjetje Intuit Inc.,¹ česar Protimonopolni oddelek pravosodnega ministrstva tega ni dovolil, in sicer z razlago, da bi Microsoft s tem pridobil prevladujoč položaj na trgu programske opreme za osebne računalnike. Microsoft je moral opustiti misel na prevzem, vendar to njegove rasti na trgu programske opreme in operacijskih sistemov ni zavrlo. Vzpenjanje dobička na delnico je lepo vidno tudi na Sliki 2 (Baron, 2000, str. 35).

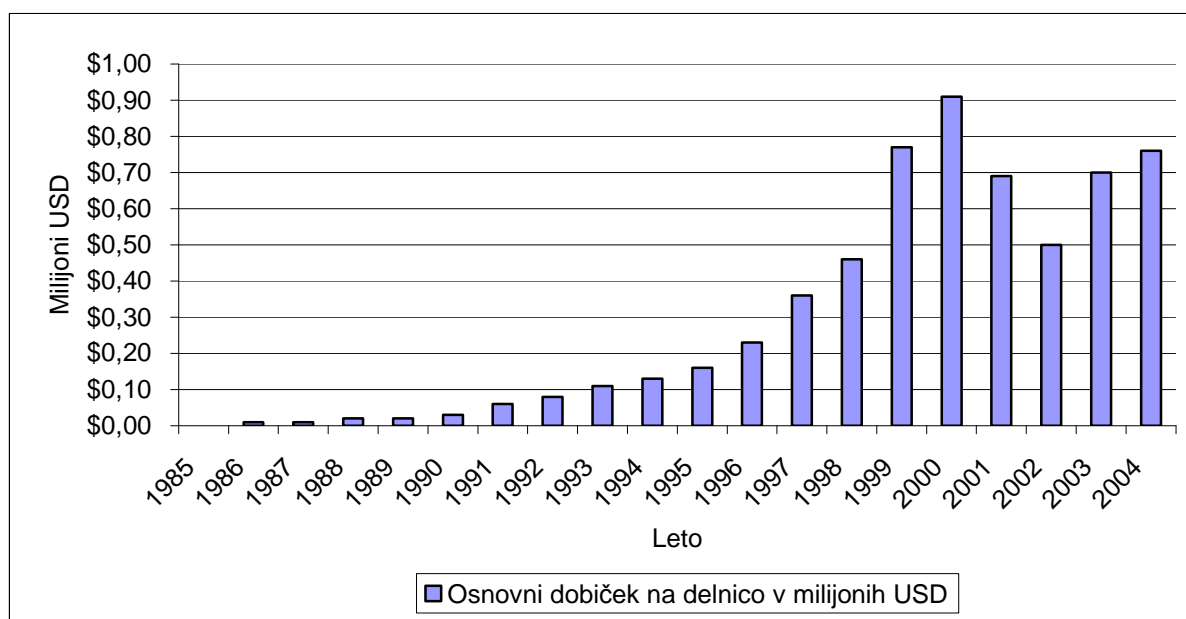
Dve leti pozneje je začel Microsoftov spektakularni uspeh poleg vlade in konkurentov skrbeti tudi ponudnike storitev, kot so na primer turistične agencije in preostali oskrbovalci z informacijami. Bilo jih je strah, da bi ostali brez posla, če bi se Microsoft odločil integrirati tovrstne informacije v Internet Explorer ali v sistem Windows. Za zaščito pred tem se je

---

¹ Pri poslu, vrednem dve milijardi USD, naj bi šlo za prevzem z delnicami.

dominantna agencija rezervacij letalskih vozovnic SABRE² povezala z družbama Netscape in Sun Microsystems ter poskušala prepričati koalicijo, naj lobira proti Microsoftu. Microsoft je dal leta 1997 na trg novo različico Windows 95 z vgrajenim Internet Explorerjem, enak načrt je imel tudi s takrat še načrtovanim programom Windows 98. To je sodu izpodbilo dno in Protimonopolni oddelek pravosodnega ministrstva je Microsoft opomnil, da ne upošteva sodbe izpred dveh let, saj je s svojim dejanjem proizvajalce osebnih računalnikov dobesedno prisilil v hkraten nakup Windowsov in vgrajenega Internet Explorerja (Baron, 2000, str. 36).

Slika 2: Rast Microsoftovega dobička na delnico v obdobju od 1.1985 do 1.2004

Vir: Pregled finančnega stanja in rezultati podjetja Microsoft Corporation, 2005.

Microsoft se z odstranitvijo brskalnika Internet Explorer iz sistema Windows ni strinjal. Zagovarjal se je, da odstranitev Internet Explorerja preprosto ni mogoča. Sodnik Jackson, ki je bil odgovoren za primer Microsoft, je z demonstracijo takoj dokazal, da je ta trditev lažna in izdal sodbo, da mora Microsoft dati na trg Windowse brez Internet Explorerja. Microsoft je to obveznost uresničil šele naslednje leto, s prenovljeno različico Windowsov 95, kjer pa je bila ikona Internet Explorerja le skrita oziroma delno odstranjena. Protesti proti Microsoftu so rasli iz dneva v dan in Microsoft se je branil s poudarjanjem prednosti svojih inovativnih proizvodov, ki bodo človeštvu prinesli mnogo lepšo prihodnost. Samo za raziskave in razvoj je v letu 1998 porabil 2,5 milijarde USD oziroma 16 odstotkov letnega prihodka, okrepili so tudi oglaševanje v medijih, dvignili znesek prispevkov državi in političnim strankam v času volitev, začeli so s

² Sistem rezervacij letalskih vozovnic prek interneta je podjetju SABRE, ki je bilo del družbe AMR Corporation, omogočila družba American Airlines.

pojavljanjem vodilnih mož podjetja na televiziji in z novinarskimi konferencami, na katerih so poudarjali prednosti svojega delovanja (Baron, 2000, str. 38).

Podjetja,³ ki so še vedno nasprotovala Microsoftu, so se združila v projektu promoviranja konkurence in inovativnosti v elektronski dobi (Project to Promote Competition and Innovation in the Digital Age), imenovanem ProComp, s katerim so hotela spodbuditi vlado za vnovično sojenje proti hitro rastoči multinacionalki. Gates se je na kampanjo odzval hitro ter javnosti predložil podpise predsednikov uglednih korporacij, kot so Intel, Compaq in Hewlett-Packard, ki močno nasprotujejo ponovni tožbi. Protimonopolni oddelek pravosodnega ministrstva je maja 1998 vnovič napovedal tožbo proti Microsoftu z razlago, da podjetje krši Shermanov zakon⁴ (Baron, 2000, str. 39).

4.2 PROTIMONOPOLNA TOŽBA ZOPER MICROSOFT LETA 1997

Protimonopolni oddelek pravosodnega ministrstva je skupaj z 19 zveznimi državami obtožil Microsoft protikonkurenčnega delovanja ter onemogočanja, da bi se kupci odločili za alternativno izbiro internetnih brskalnikov.⁵ Poudarjene so bile štiri kršitve (Baron, 2000, str. 298):

1. monopoliziranje trga operacijskih sistemov osebnih računalnikov z nepoštenim konkurenčnim delovanjem,
2. poskus monopolizacije interneta,
3. vpletenost Microsofta v protizakonito pogojevanje vezanega nakupa Windowsov in Internet Explorerja - povpraševanje po omenjenih dveh izdelkih je ločeno in tovrstno početje je možno le z namenom kupcem preprečiti alternativno izbiro med internetnimi brskalniki in
4. vpletenost Microsofta v protizakonito pogajanje s preostalimi podjetji, da naj ne licencirajo, distribuirajo ali oglašujejo izdelkov, ki niso Microsoftovi.

Julija 1997 je zvezno sodišče pod vodstvom sodnika Jacksona odločilo, da mora Microsoft prenehati s povezano prodajo Windowsov in Internet Explorerja, kljub temu pa je Microsoft iz boja izšel kot moralni zmagovalec, saj je sodišču dokazal nezadostno znanje za presojanje o

---

³ Med njimi so bila večja podjetja, kot so American Airlines, Netscape, Oracle, SABRE, Sun Microsystems, The American Society of Travel Agents, Sybase in The Software Publishing Association.

⁴ Razlaga Shermanovega zakona na strani 5 oz. več v Prilogi 1.

⁵ Še posebej je tu poudarjeno onemogočanje podjetja Netscape Communications Inc..

primerih visoke tehnologije. V naslednjih dveh dnevih je Microsoftova delnica poskočila kar za devet odstotkov (Baron, 2000, str. 40).

4.3 MICROSOFTOVE STRATEGIJE

Zaradi narave panoge, hitrega razvoja informacijske tehnologije in poslovnega okolja se je Microsoft v naslednjih letih še bolj okrepil, manjšim podjetjem pa tako ni več ostala niti majhna možnost uveljavitve na trgu operacijskih sistemov za osebne računalnike. Njegova cenovna strategija je bila značilna, enaka, kot jo uporabljajo tudi druga podjetja s prevladujočim tržnim deležem – gre za t.i. *roparske cene*. Cene izdelkov narekuje podjetje z dominantnim položajem, te pa so tako nizke, da mu preostala podjetja v panogi cenovno ne morejo konkurirati.

Poleg navedene cenovne strategije je za Microsoft značilen tudi *mrežni učinek*. Pri tem gre za to, da ima podjetje z dominantnim tržnim deležem, ki je obenem tudi inovator programske opreme, to prednost, da z njegovimi izdelki razpolaga večina računalniških uporabnikov po svetu. Ti uporabniki med seboj brez težav komunicirajo in opravljajo različne posle, saj imajo v mreži večinoma vsi enako programsko opremo. Preostala podjetja v panogi, ki imajo po svetu le nekaj tisoč uporabnikov, so tako v nemogočem položaju, saj njihova oprema ni popolnoma kompatibilna z Microsoftovo, zaradi česar prihaja do težav v komunikaciji.

Omenila sem že pogojevanje nakupa enega izdelka z nakupom nekega drugega izdelka ali tako imenovani *bundling efekt*. Gre za pojav, ko Microsoft v paketu Office ponuja skupek posameznih programov Excel, Word, Outlook in PowerPoint po znatno ugodnejši ceni, kot jih ponuja njegov konkurent v posamični izvedbi. Kljub temu, da je kakovost samostojnega konkurenčnega programa verjetno boljša, se potrošniki pogosteje odločamo za nakup celotnega paketa naenkrat. To je enostavneje, ceneje, pogosto pa Microsoft ponudbo še izboljša z brezplačnim darilom (denimo antivirusni program). Tu gre predvsem za zmanjšanje stroškov in kontrolo kakovosti, ki je ni treba izvajati v takšnem obsegu ali tako nazorno, kot bi jo bilo treba, če bi šlo za posamično prodajo (Baron, 2000, str. 300).

Microsoftova strategija je bila, da je v vsaki novejši različici Windowsov ponudil vedno več integriranih programov, ki so bili prej na voljo le za doplačilo. Tako so vključili program za optimiranje delovanja trdega diska, računalno, igre, grafične aplikacije in program za povezavo osebnega računalnika v mrežo. Takšne poteze so seveda zelo otežile delo podjetjem, ki so mu hotela konkurirati. Gledano s strani končnih uporabnikov je bila poteza več kot dobrodošla, saj so vse aplikacije po zaslugi skupnih standardov delovale odlično (Pirš, 2001, str. 24).

V 25 letih se je Microsoftu uspelo uvrstiti med največja svetovna podjetja, njegova blagovna znamka je med najdragocenejšimi na svetu, njihovi izdelki pa zagotovo nepogrešljivi del vsakdanjika. Vsemu uspehu in slavi navkljub vodilno informacijsko podjetje ne počiva -

njihova glavna prioriteta so delničarji, zato nenehno vlagajo v razvoj - tako na področju, kjer so že uveljavljeni, kot tudi na nove trge, kjer do zdaj še niso bili navzoči. Microsoft največ vlaga v razvoj in raziskave – v letu 2002 je vanje vložil 4,3 milijarde dolarjev oziroma 15,2 odstotka vseh prihodkov. S tem dokazuje podjetje svojo predanost razvoju novih izdelkov. Seveda poleg v notranji razvoj vlagajo tudi v širjenje dejavnosti s prevzemanjem podjetij. V zadnjih nekaj letih je najbolj znan primer nakup podjetij Great Platins in Navision, zdaj združenih pod blagovno znamko Microsoft Business Solutions. Microsoft je tako posegel na trg ponudnikov poslovno-informacijskih sistemov za mala in srednja podjetja (Ljubljenec poslovne javnosti ne počiva, 2003).

Poleg prevzemov omogočajo Microsoftu širjenje dejavnosti tudi vlaganja v druga podjetja in skupne projekte. Udeleženi so v več spletnih projektih, med katerimi so najbolj znani MSNBC, Expedia, CarPoint in Boardwalk. S spletno stranjo bCentral ponuja Microsoft spletne storitve in trženje manjšim podjetjem. Tako podjetje še dodatno širi svoj vpliv in trži svoje izdelke tudi malim podjetjem, na katera so številna druga informacijska podjetja kar pozabila. Veliko denarja so vložili v telekomunikacijska podjetja, na primer v AT & T in Nextel, ter si s tem zagotovili uspešno trženje storitev in izdelkov na spletnem portalu MSN (Ljubljenec poslovne javnosti ne počiva, 2003).

Enako dejavni so na področju mobilne telefonije, kjer veliko vlagajo v proizvajalce mobilnih aparatov ter operaterje. Ti dve področji sta med seboj tesno povezani, saj lahko elektronsko pošto navsezadnje preverjamo kar prek mobilnega telefona.

Tabela 1: Pomembnejše Microsoftove naložbe in nakupi podjetij

Microsoftove najpomembnejše naložbe	Microsoftovi najpomembnejši nakupi podjetij
Groove Networks	PlaceWare
Sendo	Rare
Corel	Navision
Hitachi	Great Plains Software
Avanade	Visio
Expedia.com	Hotmail
Nextel Communications	Access Software
Portugal Telecom	
Qwest Communications	
AT & T	

Vir: Ljubljenec poslovne javnosti ne počiva, 2003.

4.4 VNOVIČNO SOJENJE ZOPER MICROSOFT LETA 1999

Leta 1999 je bila zoper Microsoft znova vložena tožba Protimonopolnega oddelka pravosodnega ministrstva, šlo naj bi za naslednje obtožbe (Baron, 2000, str. 301):

1. Microsoft ima monopol na trgu operacijskih sistemov za osebne računalnike, saj so njegovi Windowsi nameščeni kar v 80 odstotkov Intelovih osebnih računalnikov,⁶ poleg tega kar 90 odstotkov novoizdelanih Intelovih osebnih računalnikov že v osnovi vsebuje sistem Windows. Ovire za vstop v panogo so zaradi Microsofta prevelike, vstop novim podjetjem je onemogočen⁷. Očitali so jim tudi, da so svoj brskalnik Internet Explorer brezplačno dodali v sistem Windows, čeprav so v njegov razvoj vložili prek 100 milijonov USD na leto,
2. Microsoft je kršil pravila konkurenčnega vedenja s tem, ko je nekatera podjetja s pogodbami obvezal k ponujanju storitev in produkcijskih faktorjev izključno njemu, preostale konkurente pa pri tem izključil. Očitali so mu tudi pogojevanje nakupa preostale programske opreme z nakupom Windowsov ter obvezovanje drugih podjetij k distribuciji, oglaševanju in nakupu izključno Microsoftovih izdelkov, in
3. Microsoft naj bi pomenil veliko grožnjo obstoju preostalih internetnih brskalnikov.

Obramba podjetja je sodišču ugovarjala z argumentom, da Microsoft ne škoduje potrošnikom, temveč jim le koristi, njihova dejanja pa naj še zdaleč ne bi bila zlonamerna in podobna ravnanjem preostalih podjetij v panogi. Poudarili so tudi, da nimajo monopola, saj jim uspešno konkurirajo programski jezik Java družbe Sun Microsystems ter preostali internetni brskalniki. Prav tako naj Microsoftovi popusti proizvajalcem osebnih računalnikov ne bi bili povezani s podkupovanjem, da ti kupcem ne bi ponujali konkurenčnih proizvodov, temveč so nagrada za prodane količine. Trdili so tudi, da bi bila cena Windowsov mnogo višja, če bi imeli monopol na trgu operacijskih sistemov, kar na trgu, za katerega so značilne vsakodnevne spremembe, nikakor ni mogoče. Svoje trditve so še podprli s primerom Apple, katerega prodaja je v tistem času skokovito naraščala.⁸ Microsoftovi vrtoglavi dobički naj torej ne bi bili posledica monopolnega položaja, temveč naj bi imeli svoj izvor v premoženju, zaščitenem s pravicami intelektualne lastnine (Baron, 2000, str. 305).

---

⁶ Intel ima prevladujoč položaj na trgu osebnih računalnikov v ZDA.

⁷ Končni kupci so zahtevali številne aplikacije, od katerih večina temelji na sistemu Windows, tako da bi bilo predrago ustvariti nov operacijski sistem, ki bi vseboval enake programe, kot jih vsebuje sistem Windows.

⁸ Zasluge gre pripisati njihovi novi računalniški liniji iMAC, ki namesto sistema Windows uporablja operacijski sistem Mac-OS.

Sodnik Thomas P. Jackson je pred končno odločbo predstavil svoje sklepe, v katerih je dejal, da je Microsoftovo dejanje škodovalo uporabnikom in konkurentom ter zavrlo inovacije. Njihovo dominantno vedenje je preprečilo nastanek marsikaterega novega podjetja, kar je v škodo potrošnikov. Kljub resnim sklepom sodnika Microsoft še vedno ni pokazal zaskrbljenosti, saj je trdno vztrajal pri svojem stališču, da ni posloval protizakonito. Po objavi pravnih sklepov sodnika Jacksona so kot sklep procesa pričakovali naslednje (Pirš, 2000, str. 32):

- horizontalna razdelitev Microsofta na tri različna podjetja, od katerih bi prvo izdelovalo operacijske sisteme, drugo aplikacijske programe in tretje internetne programe,
- vertikalna razdelitev podjetja na tri enakovredna podjetja, ki bi si bila med seboj konkurenčna ali
- razkritje izvorne kode za Windows, kar bi dalo možnost tudi preostalim podjetjem v panogi.

V začetku aprila 2000 je sodišče Microsoft obtožilo kršenja 1. in 2. člena Shermanovega zakona, na kar se je podjetje pritožilo na višje sodišče z namenom zavlačevati proces kolikor dolgo bo mogoče, tudi v upanju na zmago Georgea W. Busha na predsedniških volitvah 2000. Bush je bil namreč znan kot zagovornik državnega intervencionizma zoper monopole le v primeru fiksiranja cen, česar pa Microsoft ni počel (Pirš, 2000, str. 33).

Primer je novembra 2001 prevzela sodnica Colleen Kollar Kotelly, ki je zahtevala sporazum med Microsoftom in Protimonopolnim oddelkom pravosodnega ministrstva, po katerem naj bi bil Microsoft dolžan razkriti tehnične informacije Windowsov svojim konkurentom, ti pa bi nato lahko Microsoftov internetni brskalnik uporabili pod drugim imenom. Protimonopolni oddelek pravosodnega ministrstva in devet zveznih držav so možnost sporazuma gladko zavrnilo ter zahtevali še višjo kazen. Leto dni pozneje je sodnica njihov predlog zavrnila, kljub temu pa točke poravnave razširila pri računalniških strežnikih ter določila, da morajo biti v sporazumnem odboru navzoči tudi najmanj trije zunanji člani Microsoftove uprave (Case Study On Microsoft Corporation, 2005).

Po skoraj petih letih pravnih spopadov se zdi, da je bil napad na največje programsko podjetje neuspešen, saj je vseh 600 zaposlenih v njihovem pravnem oddelku zelo dobro opravilo svojo nalogo, prav tako pomembno dejstvo pa je tudi, da je Microsoft za financiranje obrambe namenil ogromne količine denarja.

5. MICROSOFT IN PROTIMONOPOLNI POSTOPEK PRED EVROPSKO KOMISIJO

Po težkem boju z ameriškimi varuhi konkurence, je čakala Microsoft še težja preizkušnja – tokrat se je ob njegovo poslovanje obregnila Evropska komisija, s komisarjem Montijem na čelu. Za lažje razumevanje dogajanj je v poglavju, ki sledi najprej podan kronološki vrstni red dogodkov, nato pa sledi odvijanje primera na evropskih tleh.

5.1 KRONOLOGIJA

Tabela 2: Kronologija dogajanj med Microsoftom in evropskimi regulatorji konkurence

DATUM	DOGODEK
15. julij 1994	Evropska komisija in ameriško pravosodno ministrstvo skleneta sporazum z Microsoftom, da se bo z denarno poravnavo odzval na obtožbe, da je s svojo politiko podeljevanja licenc oviral konkurenco podjetja Novell ⁹ , izdelovalca programske opreme.
24. november 1997	Evropska komisija sklene sporazum z Microsoftom, da se bo ta z denarno poravnavo odzval na obtožbe, da je s svojo politiko podeljevanja licenc oviral konkurenco podjetja Santa Cruz, ¹⁰ izdelovalca programske opreme. Microsoft se zaveže, da se bo odrekel pogodbenim določilom.
Februar 2000	Evropska komisija razglasi, da preiskuje, ali je Microsoft z integracijo mrežnih strežnikov v program Windows oviral konkurenco.
3. avgust 2000	Evropska komisija v Prvi ugotovitvi o možnih kršitvah zatrdi, da je Microsoft s svojo politiko podeljevanja licenc oviral konkurenco, ko podjetju Sun Microsystems ni posredoval

⁹ Računalniško podjetje, ki je v osemdesetih letih zaslovelo s programom WordPerfect in Quattro Pro, nato pa je po letu 1996, ko je prodalo licenco obeh programov Corel Corporation, njegov tržni delež naglo upadel.

¹⁰ Podjetje, ki proizvaja eno od različic operacijskega sistema UNIX, namenjenega predvsem za uporabo v močnejših mikroročunalnikih, ki se uporabljajo za specializirane aplikacije.

	bistvenih informacij.
30. avgust 2001	Evropska komisija izda Drugo ugotovitev o možnih kršitvah, v kateri obtoži Microsoft, da je z integracijo programa Media Player v program Windows oviral konkurenco drugih izdelovalcev audiovizualne programske opreme.
6. avgust 2003	Evropska komisija pošlje Microsoftu Tretjo ugotovitev o možnih kršitvah, v kateri je zapisano, da je Microsoft oviral konkurenco. Zagrozi mu z denarno globo ter ukaže, naj medijskega predvajalnika ne ponujajo več v integrirani obliki v sistemu Windows oziroma naj poleg tega ponudijo še konkurenčno avdiovizualno opremo. Obenem so dolžni posredovati več informacij konkurenčnim izdelovalcem programske opreme nižjega cenovnega razreda.
15. marec 2004	Strokovnjaki za protimonopolno zakonodajo iz vseh 15 držav članic EU podprejo osnutek sklepa komisije o Microsoftovem primeru.
16. marec 2004	Predsednik Microsofta Steve Ballmer in glavni Microsoftov svetovalec Brad Smith se sestaneta z evropskim komisarjem za konkurenco Mariom Montijem ter poskušata v zadnjem trenutku doseči poravnavo. Microsoft naj bi predlagal rešitev, po kateri bi od izdelovalcev računalnikov zahteval, naj poleg medijskega predvajalnika v programske pakete vključijo tudi avdiovizualno programsko opremo njegovih tekmecev.
18. marec 2004	Monti izjavi, da poravnava v primeru Microsoft ni mogoča in da Evropska komisija od Microsofta zaradi zlorabe vodilnega položaja na trgu zahteva visoko globo.
24. marec 2004	Evropska komisija naloži Microsoftu rekordno globo v višini 497,2 milijona evrov oziroma 611,2 milijona dolarjev. Podjetju ukaže tudi, da sme odslej na trgu ponujati le različico operacijskega sistema Windows brez programa Media Player in da mora spodbujati preostale proizvajalce računalnikov tudi k ponudbi avdiovizualne programske opreme konkurenčni proizvajalcev. Obenem mora Microsoft v prihodnje razkriti več informacij o svojih programih konkurentom ter s tem omogočiti izdelavo programske opreme, ki bo enako združljiva z operacijskim sistemom Windows kot njihova lastna oprema.
April 2004	Microsoft in Sun Microsystems skleneta 1,6 milijarde dolarjev vredno zakonsko poravnavo ter pogodbo o sodelovanju na področju širše tehnologije.
7. junij 2004	Microsoft vloži pritožbo na odločitev Evropske komisije na

	Evropsko sodišče v Luksemburgu.
27. junij 2004	Evropska komisija začasno ustavi ukrepe proti Microsoftu.
30. september 2004	Na Microsoftovo prošnjo se začnejo zaslišanja na Evropskem sodišču v Luksemburgu.
November 2004	Sklenjena je poravnava med Microsoftom in organizacijo CCIA, kar pomeni, da mora Microsoft plačati 9,75 milijona dolarjev.
Maj 2005	Evropska komisija znova zagrozi Microsoftu, saj naj nova verzija Windowsov brez medijskega predvajalnika ne bi delovala tako, kot je treba. Komisija Microsoftu zagrozi z novo globo, če bi se izkazalo, da ne izpolnjuje ukrepov za izboljšanje notranjega delovanja.
December 2005	Evropska komisija ponovno zagrozi Microsoftu z dnevnimi globami v višini 2,4 milijona dolarjev, če javnosti ne bo posredoval takšnih tehničnih informacij o svojem operacijskem sistemu, ki bi konkurentom omogočile učinkovito komunikacijo z Windowsi
15. februar 2006	Microsoft predloži Evropski komisiji zapisnik, v katerem trdi, da je med operacijskim sistemom Windows ter sorodnimi izdelki konkurentov omogočena učinkovita komunikacija, kar bi moralo zadovoljiti bruseljske zahteve.
25. februar 2006	Microsoftovi konkurenti, med katerimi so najbolj glasni Nokia, IBM, Oracle in Sun Microsystems, se ponovno pritožijo zoper Microsoft.
15. marec 2006	Microsoft vloži zahtevo po odprtem zaslišanju na sodišču prve stopnje v Luksemburgu.
16. marec 2006	Prošnja po odprtem zaslišanju je zavrnjena s strani Evropske komisije.

Vir: Kronologija sodnih spopadov med evropskimi in ameriški regulatorji ter Microsoftom, 2004.

Monti and Microsoft Gets Personal, 2004.

Microsoft Wants Public Hearing, 2006.

5.2 KLJUČNE TEME

Dogajanje v Evropi je popolnoma ločeno od dogajanja v ZDA, obtožbe ameriškega protimonopolnega oddelka pa različne od obtožb Evropske komisije. Začetki spora segajo v februar 2000, ko je Evropska komisija za konkurenco s preiskovanjem nepravilnosti v poslovanju Microsofta namigovala na kršenje 82. člena Pogodbe o ustanovitvi Evropske

skupnosti. Po njihovem mnenju naj bi Microsoft to pravilo kršil, ko je operacijski sistem Windows »zvezal« s svojim programskim strežnikom in preostalo programsko opremo znamke Microsoft, pri čemer naj bi bili enaki konkurenčni proizvodi z Windowsi popolnoma nekompatibilni (Sporočilo za javnost Evropske komisije, 2000). S tem so bili njihovi konkurenti že vnaprej obsojeni na nemoč v boju z njimi, Microsoft pa je le še širil svoj delež programske opreme na sorodne trge. Obenem so se namenili razrešiti tudi vprašanje, ali je Microsoft svoj Media Player vgradil v Windowse zato, da bi uničil konkurenco (EU's Case Against Microsoft Awaits U.S. Move, 2002).

Politika Microsofta se kljub spopadam z ameriškimi varuhi konkurence ni spremenila. Še naprej so poskušali v vsako novo različico Windowsov vključiti dodatno sestavino programske opreme, kar pomeni, da so te tako rekoč »kar same od sebe« znašle na kupljenem računalniku. Prevlada Windowsov je bila tako zlorabljen kot orožje, s katerim Microsoft zavzema nove trge ter ustvarja monopol za monopolom. Seveda to kupcem sprva koristi, saj vse dobijo v paketu, brez odvečnega nameščanja različnih programov, nato pa lahko brez dodatnih sitnosti brskajo po svetovnem spletu, poslušajo glasbo in gledajo filme. Ko je Microsoft tako opravil s konkurenco, se je prelevil v diktatorja cen, poslovnih pogojev in tehničnih podrobnosti. Njegov namen je razširiti svoj operacijski sistem Windows na vsa področja, na katerih je v uporabi obdelava podatkov: v poslovnih organizatorjih, prenosnih telefonih, televizijah, avtomobilih, v pisarnah, pri filmih, igrah in glasbi (Vladar v svetu podatkov, 2002).

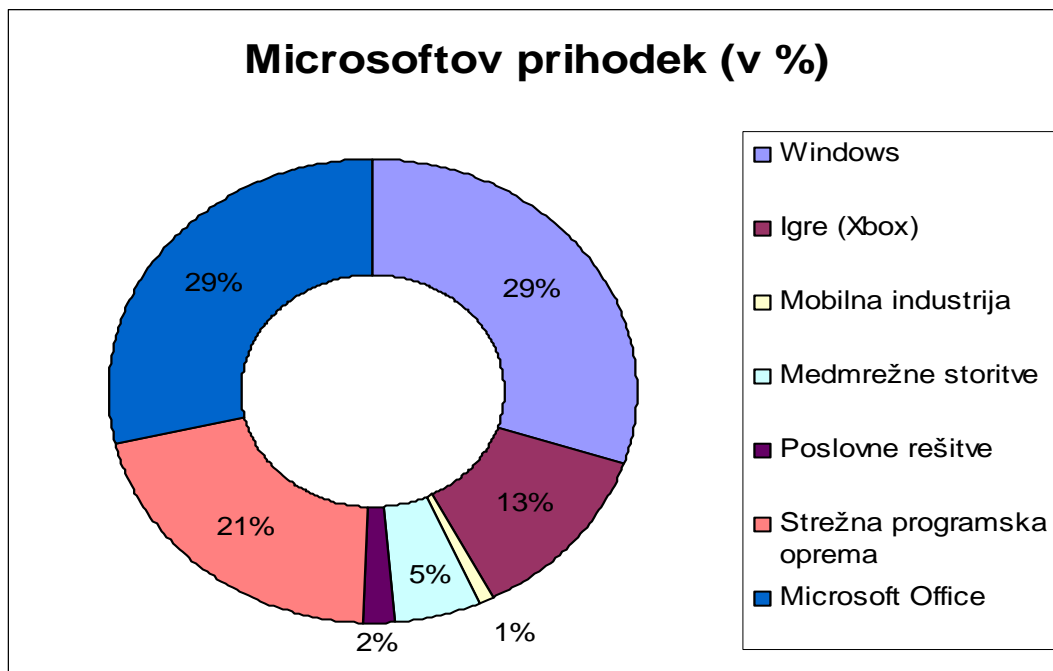
Microsoft tako kljub množičnemu nasprotovanju še naprej obvladuje trg programske opreme. S podobno metodo, kot je internet osvojil z brskalnikom Internet Explorer, vključenim v sistem Windows 95, se je v začetku tretjega tisočletja odločil zavzeti trg zabave. Program Windows Media Player za predvajanje filmov in glasbe je vključil v svojo različico Windows XP ter s tem ogrozil konkurente, kot sta Quicktime in RealPlayer. Za ta korak so se Microsoftovi strategji odločili po tehtnem premisleku – funkcije osebnega računalnika v čedalje večji meri prevzemajo male omrežne naprave, cilj koncerna pa je biti navzoč na vseh življenjskih področjih. Tako lahko igramo igrice na igralni konzoli X-Box, delamo na prenosnem računalniku Windows Powered Smart Display, pri spletnih nakupih dobivamo vse ustrezne podatke s pomočjo službe Passport, v novem BMW 7 pa lahko občudujemo tudi skromnejšo različico Windows CE, ki omogoča voznikom, da z govornimi ukazi dobivajo informacije o cestah, prebirajo elektronsko pošto ali vpisujejo podatke v svoj rokovnik (Vladar v svetu podatkov, 2002).

Na Sliki 3 je vidno, kolikšen delež prihodkov Microsoftu prinaša vsako izmed njegovih poslovnih področij. Največ zaslužka jim prinašajo Windowsi in Microsoft Office, sledijo pa prihodki od prodaje strežne programske opreme.

Za regulatorje konkurence Microsoftov monopol kljub vsemu ni običajen primer. Gre za zelo zapleteno zadevo, saj na dinamičnih in hitro spreminjajočih se trgih, kakršen je trg računalniške tehnologije, monopolisti svoje moči ne kažejo na že ustaljen način. Tradicionalnega

monopolista je na trgu mogoče opaziti zelo hitro – zavzema velik tržni delež, morebitnim konkurentom skuša preprečiti vstop v panogo in z višanjem cen maksimira dobiček. Na drugi strani Microsoftu očitajo prenizke cene za proizvod, v katerega nato še dodatno vgradijo brezplačen brskalnik ali predvajalnik glasbe. S tem Microsoft cilja na dolgoročni monopolni dobiček v prodaji operacijskega sistema, prav takšen sistem roparskih cen pa ubija nastanek novih trgov in še nerojenih tehnologij (Antitrust Definitions Hit a Techno Glitch, 2004).

Slika 3: Struktura Microsoftovega prihodka po segmentih konec decembra 2003

Vir: Sir Bill and His Dragons – Past, Present and Future, 2003.

Microsoftov zaplet z Evropsko komisijo za konkurencu se je resneje začel poleti 2001, ko ga je ta obtožila nezakonitega vezanja konkurenčnih proizvodov – Outlook Express, Movie Maker, Instant Messenger in Media Player – v Windowsi XP. S tem je podjetje prekršilo 82. člen Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti.

Evropski komisar za konkurencu Mario Monti se je naloge lotil zelo resno in izjavil, da si bo prizadeval preprečiti vsakršno monopolizacijo s pomočjo nepoštenih dejanj. Vprašanje je bilo torej, ali bo Monti zahteval (Will the EU Crack Down, 2001):

1. odstranitev Windows Media Playerja iz sistema Windows in s tem omogočil prosto pot konkurenčnim operacijskim sistemom,
2. razkritje tehnologije Windowsov ter dostopnost kod, s katerimi bi imeli konkurenti več možnosti ustvariti izdelek, kompatibilen s preostalo Microsoftovo programsko opremo,

3. razbitje korporacije na več manjših, kar bi lahko povzročilo novo bitko z Washingtonom ali pa bo
4. Microsoftu naložil »le« visoko denarno globo.

Kljub različnosti obeh postopkov imata evropski in ameriški sodni postopek nekaj skupnega – oba sta osredotočena na Microsoftov poskus prevlade na trgih informacijske tehnologije. Razlikujeta pa se po tem, da so bili ameriški varuhi konkurence usmerjeni na internetne brskalnike, medtem, ko so evropski odločali o računalniških strežnikih. Ti močni računalniki so bili namreč jedro nove strategije .NET, s katero je Microsoft načrtoval razširitev svojega dominantnega položaja na trgu osebnih računalnikov na celotni mrežni svet. Ameriški proces je Microsoftu uspelo zavleči za kar šest let, medtem ko je bila zgodba v Evropi drugačna. Tu se je podjetje srečalo s celo četo regulatorjev pod vodstvom ene same osebe. Monti je prevzel naloge sodnika, porote in tožilca (Will the EU Crack Down, 2001).

Najverjetnejša rešitev procesa je bila odstranitev Media Playerja iz sistema Windows, saj je Monti hitro ugotovil, da je Microsoft to storil le z namenom, da bi iz igre izločil konkurente, kot so AOL Time Warner in RealNetworks Inc.

Gates in njegovi sodelavci so Evropski komisiji zagotovili, da izvirne kode za Windows, tudi če Microsoft na koncu vendarle spoznajo za krivega nezakonitega vedenja, ne bodo razkrili brez dolgega in težavnega boja - Microsoft ima namreč po njihovem prepričanju pravico braniti svojo intelektualno lastnino. Toda Microsoftov boj proti komisiji povzroča posledice še marsikje drugje, ne le na trgu programske opreme. Gre namreč za napad na sam center evropske regulacije, zato so se ob njem večkrat pokazale tudi kulturne razlike med obema celinama. Evropski regulatorji konkurence štejejo za spodrsrljaj v dominantnem položaju že tako imenovani *portfolio učinek* - pojav, ko podjetje razširi svojo tržno moč, ki jo ima v neki industriji, na neko drugo industrijo, v kateri še nima opaznejšega tržnega deleža. Pomemben Microsoftov argument v tem boju je bil, da je prisilno licenciranje Windowsove izvirne kode enakovredno odvzemu lastnine podjetja, pri čemer so poskušali najti utemeljitev tudi v Montijevi izjavi, da komisija v normalnih pogojih konkurence podjetju nima pravice vsiliti strukturnih sprememb. Jasno je bilo, da bo morebitni obsodbi Microsoftu sledila sodna pritožba. Microsoft je ob tem iskal potrditev, da njegova lastnina pripada samo njemu, in da ni javno imetje, s katerim lahko evropski regulatorji razpolagajo po svojih željah. Ob tem pa velja še poudariti, da Microsoftova zmaga po mnenju Američanov ne bi bila le zmaga enega podjetja, ampak zmaga zagovornikov prostega trga (Culture Clash, 2001).

V začetku leta 2003 se je mnogo podjetij iz telefonske, računalniške in preostale elektronske industrije združilo z enim samim namenom: lobirati v Evropski komisiji proti Microsoftovi širitvi na nove trge. Po njihovem mnenju naj bi Microsoft s svojim operacijskim sistemom Windows XP spet kršil določila o konkurenci, poudarili pa so tudi, da bi bilo treba gledati na Microsoftovo politiko širše, saj naj bi komisija za zdaj preučevala le dele morda spornega poslovanja (Microsoft spet na tnalu EU, 2003).

Skupina konkurenčnih podjetij je 31. januarja 2003 v Bruslju vložila zakonsko pritožbo, kar je za Microsoft pomenilo še večjo nevarnost. Pritožba je bila vložena pod okriljem velike ameriške trgovske skupine Computer and Communications Industry Association (CCIA), katere člani so podjetja Nokia, Eastman Kodak, Fujitsu, NTT Communications ter trije največji Microsoftovi tekmeči: Sun Microsystems, AOL Time Warner in Oracle. S prvo pritožbo je Sun Microsystems sploh prvi sprožil proces proti Microsoftu, zdaj pa se ji je pridružil še v končni fazi. Njihova pritožba je bila sestavljena iz dveh delov (Microsoft Rivals Push EU To Open a Second Inquiry, 2003):

- v prvem sestavljavci navajajo, da Windows XP Microsoftu dopušča ohranjanje monopolnega položaja na trgu,
- v drugem pa, da Microsoft s sistemom Windows XP še širi ta monopol na nove trge.

To ravnanje lahko razumemo tudi kot spodletel poskus podjetij, ki skušajo računalniškega velikana poraziti prek sodišč, namesto tam, kjer bi ga predvsem morala - na trgu. Omenjena pritožba je bila osredotočena zlasti na morebitni pojav Microsofta na trgih mobilne telefonije in zabavne industrije. Izjavili so tudi, da je Microsoftov dominantni operacijski sistem namenoma zgrajen tako, da ni popolnoma kompatibilen s programi, ki niso Microsoftovi. Poleg tega naj bi najnovejša različica Windowsov vsebovala še cel skupek konkurenčnih izdelkov, kot so program za poslušanje glasbe, elektronsko pošto in tako naprej (Microsoft Rivals Push EU To Open a Second Inquiry, 2003).

Microsoftovi možje so skozi ves proces trdili, kako so se pripravljene srečati z varuhi konkurence ter težavo rešiti sporazumno, kljub temu pa so poudarili svoje upanje, da bodo v Evropi upoštevali ugotovitve iz ameriškega procesa. Navsezadnje je njihov Media Player v Windowse vključen že dolga leta, vse od zgodnjih Windowsov 95. To pa Evropske komisije ni prepričalo, še naprej je vztrajala, da je podjetje krivo prikrivanja informacij konkurentom, ki bi lahko z njihovo pomočjo zgradili proizvode, ki bi se ujemali z Windowsi (Microsoft Rivals Push EU To Open a Second Inquiry, 2003).

Navsezadnje tudi pri evropskem primeru ni šlo za nič takega, kar ne bi bilo obravnavano že v ameriškem procesu. Konkurenti so Microsoftu še naprej očitali »bundling«, kar pa za uporabnike ni pomenilo nič slabega - nasprotno, brezplačno so lahko poslušali glasbo, gledali filme, preverjali elektronsko pošto in klepetali med seboj, in vse to brez dodatnega plačevanja posameznih programov. Tisti, ki nasprotujejo Microsoftovemu delovanju, torej nasprotujejo napredku Windowsov, to pa v računalniški industriji pomeni gotovo smrt podjetja. Tak poseg pa je bil zavrnjen že v ameriškem sodnem procesu (Nears Ruling on Microsoft, But Penalty Unlikely to Be Stiff, 2003).

Bilo je jasno, da bo Microsoft svojo lastnino branil do konca, Evropska komisija pa je lahko pričakovala tudi politične posledice. Že v letu 2001 je preprečila, da bi General Electric¹¹ prevzel družbo Honeywell, kar je povzročilo spor med obema stranema Atlantika, zdaj pa je bilo popolnoma jasno, da lahko agresivna odločitev zoper Microsoft pripelje do še večjega spora. Tudi če Evropska komisija Microsoftu ne bi naložila večje kazni, bi ta še vedno imel veliko nasprotnikov. Konkurenti so bili namreč trdno odločeni Microsoft ustaviti na legalen način, prek sodišča. Pritožbe bi se vlekly leta in leta, Microsoft bi izgubljal denar, nekateri pa so šli celo tako daleč, da so zahtevali popolno uničenje največjega računalniškega podjetja (Nears Ruling on Microsoft, But Penalty Unlikely to Be Stiff, 2003).

Združenje CCIA je namigovalo tudi na dejstvo, da so po 82. členu Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti družbe s prevladujočim položajem na trgu še posebej zavezane paziti na ohranjanje konkurence. Microsoft je s svojim delovanjem preprečil širitev preostalih konkurenčnih operacijskih sistemov ter zmanjšal tržni delež podjetja Apple na slabih pet odstotkov. Njegovo delovanje naj bi tako škodilo tudi potrošnikom, saj jim je onemogočilo široko izbiro, cene so še vedno dokaj visoke, vse manj naj pa bi bilo tudi inovacij in skrbi za varstvo zasebnosti (Microsoft spet na tnalu EU, 2003).

Po mnenju konkurentov bi bilo treba Windowse »oklestiti« vseh aplikacij ter jih spraviti v obliko čistega temelja, vendar pa se konkurenti ne zavedajo, da bi tako zavrtli razvoj operacijskih sistemov in ga zavrteli za vsaj 10 let nazaj. Konkurenčna podjetja so Microsoft vseskozi obtoževala zaviranja inovacij, ob tem pa ni nihče pomislil, da morda prav ona sama zavirajo Microsoftovo inovativnost (Europe Might Not Let Bill Off so Lightly, 2003).

Avgusta 2003 so se finančni analitiki veliko pogovarjali, kako visoka naj bo denarna kazen v primeru, da se komisija odloči zanj. Teoretično bi komisija Microsoft lahko oglobila za 10 odstotkov globalnega dohodka, pridobljenega v času, ko naj bi kršil evropska pravila. Dejstvo pa je, da nobena denarna kazen ne bi imela pomembnejšega vpliva na poslovanje podjetja, ki ima na svojih računih kar 49 milijard dolarjev v denarju in kratkoročnih terjatvah (Microsoft Faces »Final« Warning From EU on Business Practices, 2003).

Bistveno vprašanje zadnje predložene Ugotovitve o možnih kršitvah je bilo, do katere mere lahko Microsoft prosto vgrajuje novo tehnologijo v svoj monopolistični operacijski sistem, saj so - po tem, ko so ameriški varuhi konkurence podjetju tovrstno delovanje dopustili - konkurenčna podjetja v Montiju videla zadnjo priložnost za ustavitev računalniškega velikana. Montijev predlog, da naj Microsoft bodisi v Windows integrira neki konkurenčni medijski

---

¹¹ 3. julija 2001 je Evropska komisija preprečila, da bi koncern GE prevzel družbo Honeywell, saj se je bala, da bo imelo novo močnejše podjetje z združitvijo vseh električnih komponent, naprav in finančnih sredstev preočitno premoč na trgu letalske proizvodne industrije.

predvajalnik, kot je na primer RealNetworks, bodisi svoj Media Player odstrani, so vodilni možje Microsofta gladko zavrnil. Bili so kratko malo zgroženi nad vsemi predlogi komisije, ki naj jim po njihovem prepričanju ne bi imela pravice diktirati, kaj smejo in česa ne smejo vsebovati njihovi Windowsi. Operacijski sistem brez Media Playerja preprosto ne bi ustrezal njihovi poslovni strategiji, po kateri naj bi vladali hitro rastočemu trgu medijske industrije. Filmski studii in glasbena podjetja že dolgo obupano iščejo način, kako preprečiti piratsko kopiranje originalnih posnetkov, Microsoft pa jim pri tem lahko s svojo programsko opremo pomaga, in sicer z nadzorovanjem dostopa do digitalnega materiala, saj Windows Media Player vsebuje antipiratsko tehnologijo (The EU vs. Microsoft, 2003).

Januarja 2004 je Microsoft objavil, da bo poenostavil in razširil svoj program licenciranja, kar naj bi pripomoglo k širši uporabi Windowsov. Precej bolj sporen je bil odgovor Evropske komisije, ki je predlagala dve alternativni možnosti (Sir Bill and His Dragons – Past, Present and Future, 2003):

1. Microsoft bo moral »odvezati« dva različna proizvoda in izdelati različico Windowsov brez Windows Media Playerja ali pa
2. v svoj operacijski sistem vključiti katerega izmed konkurenčnih medijskih predvajalnikov.

Kljub temu je Gates s svojimi sodelavci vztrajal, da je predvajanje avdio in video posnetkov ena glavnih funkcij Windowsov. Proizvajalci osebnih računalnikov so zato dolžni v svoje izdelke integrirati le medijske predvajalnike drugih proizvajalcev. Če bi bil Microsoft prisiljen ustvariti evropsko različico Windowsov brez Media Playerja, bi bili evropski potrošniki prikrajšani, saj bi dobili manjvredno različico operacijskega sistema. Po vsej verjetnosti bi črni trg v tem primeru zelo dobro posloval s polnejšo verzijo Windowsov, težava pa bi se pojavila tudi ob vprašanju, katero vrsto medijskih predvajalnikov vključiti v Windowse. Predpostavljamo, da bi bil to izdelek tistega ponudnika z malo večjim tržnim deležem – toda ali bi bilo to pravično?! S tem bi le utrdili položaj že uveljavljenih igralcev na trgu. Microsoft si je želel predvsem priti končno na jasno, kaj lahko in česa ne sme vključiti v svoj operacijski sistem, saj bi jim to prihranilo veliko časa in denarja pri vseh morebitnih pravnih sporih (Sir Bill and His Dragons – Past, Present and Future, 2003).

Kljub boju z Evropsko komisijo je Microsoft 24. januarja 2004 poskusil svoj monopol razširiti tudi na trg internetnih brskalnikov, kjer kraljuje Google s kar 35 odstotnim tržnim deležem, sledijo mu Yahoo! z 28 odstotki, AOL s 16 odstotki, Microsoft MSN pa je šele na četrtem mestu s 15 odstotki. Objavil je, da bo v Windowse vstavil iskalno orodno vrstico, ki naj bi prek MSN omogočala hitro brskanje na katerikoli spletni strani. Šlo naj bi za popolno imitacijo Googleve orodne vrstice, ki naj bi bila sprva le poljubno orodje, nato pa bi bila vključena v sistem Windows, tako kot pred tem že njena prednika Internet Explorer in Media Player (Sir Bill and His Dragons – Past, Present and Future, 2003).

Microsoftu je grozila še ena Linuxova grožnja, ki pa ni bila toliko uperjena proti njegovemu računalniškemu monopolu, ampak je temeljila na dejstvu, da vse več državnih vlad odločno

podpira t.i. *open-source sistem* ali sistem prostega vira programske opreme. S tem je bilo podjetju oteženo zatrjevanje, da je odgovoren poslovni partner in ponudnik državi, kar ni združljivo z njegovim bojem z regulatorji konkurence. Microsoft bo morda nekega dne celo ugotovil, da koristi, ki mu jih prinašajo Windowsi, vendarle ne odtehtajo sodnih stroškov, glob ter slabih odnosov z državnimi organi in javne podobe (Sir Bill and His Dragons – Past, Present and Future, 2003).

5.3 ODLOČITEV EVROPSKE KOMISIJE

Konec februarja 2004 je v sodni spor med Evropsko komisijo in Microsoftom posegel tudi evropski komisar za enotni trg Frits Bolkestein. Zagotoviti je hotel, da denarna globa kljub vsemu ne bi bila previsoka, saj bi to utegnilo škodovati Microsoftovi intelektualni lastnini in podjetje prisiliti, da bi razkrilo več, kot bi bilo zaradi varstva konkurence nujno potrebno. Med vsemi protimonopolnimi tožbami je bil Microsoftov sodni spor z Evropsko komisijo najpomembnejši in verjetnost, da bo med obema stranema prišlo do sporazuma, se je manjšala. Govorilo se je, da komisija za konkurenco tehta med dvema možnostma (Bolkestein In Move On Microsoft Remedies, 2004):

1. delni sporazum med EC in Microsoftom, v katerem bi bilo podjetje deležno »le« denarne globe, še naprej pa bi lahko delovalo po znanih navodilih ali
2. prisiliti Microsoft k odstopu od njegovih namer in s tem preprečiti morebitne nadaljnje prestopke.

Prva alternativa bi bila seveda mnogo bolj po volji Microsoftu, kljub temu pa so bili vodilni možje podjetja zelo zaskrbljeni, kako utegne vse skupaj vplivati na prihodnje poslovanje. Denarna globa za podjetje sploh ne bi bila problem – kljub temu pa Monti po dolgoletnem boju ni bil pripravljen odnehati brez sprejetja sankcije. Glede na podobne sodne primere v preteklosti so strokovnjaki napovedovali kazen v višini 200 milijonov evrov, pričakovati pa je bilo, da bo komisija nekajkrat pomnožila ta znesek, da bi podjetje odvrnila od morebitnih kršitev v prihodnosti (Monti Treads a Delicate Path to Censuring Microsoft, 2004).

Čeprav je bil boj vseskozi zelo napet, so pogajanja med obema stranema potekala redno in v presenetljivo prijateljskem ozračju. Microsoft je še vedno vztrajal, da s tem, ko je v Windowse vstavil svoj Media Player, ni zlorabil dominantnega položaja na trgu osebnih računalnikov, kar pomeni, da ni kršil evropskega konkurenčnega prava. S svojimi zahtevami, da naj odstranijo Media Player in razkrijejo izvirno kodo Windowsov, naj bi po mnenju Microsoftu Evropska komisija škodila intelektualni lastnini podjetja in vplivala tudi na prodajo njegovih preostalih izdelkov (Monti Treads a Delicate Path to Censuring Microsoft, 2004).

Bilo je jasno, da mora do razrešitve primera priti čimprej, saj je bil za 1. maj 2004 napovedan prihod desetih novih držav članic, kar bi še dodatno povečalo Montijevo pogajalsko moč in boj še veliko bolj zapletlo. Seveda je bil sporazum še vedno mogoč, zato sta obe strani pogajanja vzeli še toliko bolj resno (Monti Treads a Delicate Path To Censuring Microsoft, 2004). Microsoft je predlagal, da bi izdelke konkurenčnih podjetij ponudil na CD-ROM-u v kompletu s kupljenim osebnim računalnikom, kar je komisija za konkurenco gladko zavrnila. Za komisijo bi bila najugodnejša rešitev, če bi bilo podjetje strogo denarno kaznovano ter obenem tudi prisiljeno spremeniti svoje izdelke in politiko poslovanja (Monti Must Keep his Nerve on Microsoft, 2004).

15. marca 2004 je Evropska komisija z Montijem na čelu odločila, da je Microsoft kriv zlorabe svojega monopolnega položaja na trgu operacijskih sistemov za osebne računalnike ter objavila naslednje sklepe (Microsoft Contest Nears Climax, 2004):

1. Microsoft je namenoma kršil zakon, ko je konkurentom prikrival informacije, ki bi jih ti morali poznati, da bi mu lahko konkurirali na trgu operacijskih sistemov.
2. Microsoft je z vključitvijo Windows Media Playerja v Windowse konkurente namenoma izključil iz igre.

Komisar je navedel, da je prepričan, da mora podjetje plačati denarno kazen, deliti svoje informacije s svojimi konkurenti in računalniškim izdelovalcem dati možnost, da v Windowse vključijo kateri drugi medijski predvajalnik. Po njegovem mnenju je dodani Media Player v Windowsih povezovanje dveh različnih proizvodov, kar je kaznivo dejanje in preprečuje zdravo konkurenco. Microsoft je še naprej vztrajal, da podjetje z novimi funkcionalnostmi operacijskega sistema le odgovarja na povpraševanje potrošnikov. Višina denarne globe tistega dne še ni bila dokončno določena, zato je Monti napovedal, da bo znana čez teden dni, prav tako se v Evropski komisiji še niso odločili, ali bo potrebna izdelava dveh vrst Windowsov – enega brez in drugega z vključenim Media Playerjem (Microsoft Contest Nears Climax, 2004).

24. marca 2004 je Mario Monti Microsoft dokončno obsodil zlorabe prevladujočega položaja in mu naložil najvišjo globo (glej Tabela 3), kar so jih v Bruslju dotlej izrekli posamičnemu kršitelju konkurenčnih pravil na evropskem notranjem trgu – ta je znašala kar 497 milijonov evrov. Teoretično bi kazen lahko znašala do 10 odstotkov vrednosti prometa v letu pred izrekom odločbe, kar bi bilo v Microsoftovem primeru 3,43 milijarde evrov, vendar bruseljska komisija običajno izreka precej nižje kazni, kot bi jih lahko. Poleg tega plačila mora Microsoft izpolniti še nekatere zahteve komisije, med katerimi je najpomembnejša ta, da mora na evropskem trgu v roku 90 dni ponuditi spremenjeno različico Windowsov brez programa Media Player, kar naj bi omogočilo nekaj tržnega prostora izdelkom drugih proizvajalcev avdiovizualnih predvajalnikov. S tem se Gates in njegovi uslužbenci ne nameravajo sprijazniti, zato so že takoj ob izreku kazni napovedali pritožbo na Evropsko sodišče v Luksemburgu ter izničenje kazni in preklic dodatnih zahtev, ki jih je postavila komisija. Takšen postopek utegne

trajati vsaj dve leti, razen če bi se v Luksemburgu na zahtevo Microsofta odločili za pospešeni postopek (Pol milijarde evrov kazni Microsoftu, 2004).

Poleg omenjenih zahtev mora Microsoft v prihodnje razkrivati potrebne informacije konkurentom ter jim tako omogočiti enakovredno sodelovanje na trgu programske opreme. Tako bodo lahko konkurenti v prihodnje ustvarjali programsko opremo, ki bo kakovostno delovala tudi v povezavi z računalniki, ki imajo nameščene Windowse (Decision On Microsoft Fine Due Today, 2004).

Tabela 3: Najvišje kazni EC zoper kršitelje pravil konkurence

PODJETJE	PRIMER	KAZEN V MIO €
Microsoft	Zloraba prevladujočega položaja	497
Hoffman-Laroche	Vodenje vitaminskega kartela	462
BASF	Udeležba v vitaminskem kartelu	296
Lafarge in ostali udeleženci cementnega kartela	Dogovor o cenah mavčnih plošč	249,6
Papirniška skupina Arjo Wiggins	Kršitve v sektorju nekarbonantnega papirja	184

Vir: Ljubljenc poslovne javnosti ne počiva, 2004.

5.4 DOGAJANJE PO ODLOČITVI

Že dan po odločitvi so se pojavila namigovanja, da utegne odločitev Evropske komisije poslabšati odnose med ZDA in EU, prekršiti mednarodni trgovinski zakon ter škodovati Microsoftovi intelektualni lastnini, četudi je Monti jasno priznal, da odločitve zoper Microsoft ni sprejel z lahkim srcem. Rekel je, da je bila to edina logična odločitev, saj je podjetje zlorabilo svojo navidezno monopolno moč na evropskem trgu osebnih računalnikov z namenom izrivanja preostalih konkurentov s trgov strežnih sistemov in avdiovizualnih predvajalnikov. Izjavil je tudi, da v primeru Microsofta ne gre za pojav nove kršitve - pogojevanje nakupa enega izdelka z drugim oziroma *bundling* je varuhom konkurence dobro poznano - kazen, ki so jo naložili Microsoftu, zato ne bi bila nič drugačna, če bi šlo za katero drugo (lahko tudi evropsko) podjetje (Monti Seeks US Accord In Wake Of Microsoft Fine, 2004).

Monti je še poudaril, da je bila višina globe izračunana le na osnovi Microsoftove prodaje v Evropi - razširitvi osnove na svetovni prihodek podjetja se je izognil le zato, da je ustregel ZDA. Do končnega izida 497 milijonov evrov je prišel tako, da je določil ustrezno visoko številko, ki bi podjetje odvrnila od morebitnih kršitev v prihodnosti, kljub vsemu pa znesek

dosega komaj osem odstotkov letnega prometa Microsofta v Evropi, na Bližnjem vzhodu in v Afriki (Monti Seeks US Accord in Wake of Microsoft Fine, 2004).

Pomembna Montijeva izjava po izteku sodbe je bila še, da je podjetje lahko dominantni igralec v vsaki industrijski panogi s tržnim deležem pod 40 odstotki, v razmerju z močjo konkurentov in razpoložljivostjo konkurenčnih proizvodov. Tako kot za vse preostale morajo tudi za podjetja Microsoftovega kova veljati enaka tradicionalna pravila, čeprav bi bilo vodilnim možem Microsofta veliko ljubše, če bi Monti osnovo za globo razširil na njihov globalni prihodek, kot pa da je posegel v nadaljnji razvoj Windowsov (Lawyers Hail Antitrust Decision As Breakthrough, 2004).

Kritike so se pojavile še prej kot v tednu dni po odločitvi. Težava naj bi bila v tem, da bodo le redki potrošniki kupili vsako ikono na namizju posebej in v tem, da država Microsofta ne more prisiliti, da bo dal prenovljeno različico Windowsov brez Media Playerja na trg po nižji ceni. To velja še zlasti zato, ker so izdelki konkurentov, kot je na primer RealNetworks, na internetu dostopni brezplačno. Odločitev Evropske komisije naj bi tako imela na trgu avdiovizualnih pripomočkov skoraj ničeln vpliv. Prav tako neuporabna naj bi bila odločitev o razkritju izvirne kode Windowsov. Za razvitje, testiranje in lansiranje novega operacijskega sistema podjetja v povprečju potrebujejo od 12 do 18 mesecev, v tem času pa je že zdavnaj lahko narejena nova verzija Windowsov. Ta odločitev vsekakor ne more imeti nenadnega vpliva na trgih, o manjših posledicah pa bi se lahko pogovarjali le, kar zadeva dolgoročno dobrobit konkurentov (Why Microsoft Will Win, 2004).

Zaradi zaviranja razvoja Windowsov v Evropi bi lahko prišlo do še večjega prepada v konkurenčnosti med Evropo ter tekmeci iz Amerike in Azije. Evropa zaostaja v konkurenčnosti in je še daleč od ekonomskih ciljev, ki si jih je zastavila v Lizboni leta 2000. Nemčija in Francija ostajata daleč zadaj, kar zadeva prevajanje direktiv v mednarodne zakone, poleg tega sta skupaj z Italijo tudi med najslabšimi na področju trga dela in pokojnin (Monti Team Speeds Up After Microsoft, 2004).

Dober teden po izrečni kazni je Microsoft končal še en spor – bitko patentov s podjetjem Sun Microsystems. Nobena skrivnost ni bila, da hoče Microsoft čimprej končati spor z vsemi glavnimi igralci, ki podpirajo Evropsko komisijo: AOL Time Warner, Sun Microsystems, Novell in CCIA. Podjetje Sun Microsystems je bilo celo že tako daleč, da je moralo za devet odstotkov oziroma za kar 3300 delavcev zmanjšati število zaposlenih, njihova izguba v prvi četrtini leta 2004 pa je znašala med 750 in 810 milijonov dolarjev. Pakt z Microsoftom je podjetju Sun prinesel 1,6 milijarde dolarjev vredno zakonsko poravnavo (700 milijonov dolarjev za poravnavo privatne tožbe podjetja Sun in 900 milijonov dolarjev za rešitev patentnih zahtev) in pogodbo o skupnem sodelovanju na področju širše tehnologije. Svoje sodelovanje sta družbi utemeljili z dozorelostjo obeh družb ter z ugotovitvijo, da se vse to dogaja samo v dobro potrošnikov in investorjev obeh podjetij – ne smemo pozabiti, da je bila prav sprva nedolžna pritožba podjetja Sun tista, ki je vodila v hud, petletni boj Microsofta z Evropsko komisijo.

Predvsem pa je treba poudariti, da je Microsoft privolil v razkritje informacij podjetju Sun na recipročni podlagi in da pri tem nikakor ni šlo kar za vsesplošno razkritje iz radodarnosti (Microsoft To Pay Sun \$1,6 Billion To Settle Long Feud, 2004).

Microsoft je naslednjo veliko različico Windowsov Longhorn napovedal za leto 2006 ali 2007. V njej naj bi bilo vključeno vse od internetne brskalne vrstice, programov za upravljanje podatkovnih baz do programa za prepoznavanje govora. Različico naj bi podjetje, preden bi jo dalo na trg, strogo preučilo v sodelovanju z raziskovalci in odvetniki, tako da bo zagotovo legalna (A New World For Microsoft, 2004). Med razvojem novega operacijskega sistema se je podjetje Microsoft začelo javno osredotočati tudi na to, da bi na trgu internetnih aplikacij dohitelo Google in Yahoo! Glede na to, da Microsoft že ima 27-odstotni tržni delež MSN, mu ne manjka veliko, da bi ujel Yahoo!, ki ima 32-odstotni delež, vendar bo imelo še veliko dela, če bo hotelo dohiteti Google, ki vodi z 42-odstotnim deležem. Ta Microsoftova panoga, podobno kot video igrice in mobilni telefoni, sprva ni bila dobičkonosna, kar se je spremenilo s 30. junijem 2004, ko je s pomočjo agresivnega oglaševanja na svetovnem spletu končno postala dobičkonosna. Google se seveda z vsemi možnimi sredstvi bori, da ne bi izpadel, podobno kot Netscape, zato pospešeno vlaga v inovacije. Pred kratkim je izdal iskalnik fotografij ter brezplačno uporabo elektronske pošte Gmail z 2,6 gigabitov spomina (Microsoft Goes In Search of Google, 2004).

Konec septembra 2004 se je na Evropskem sodišču v Luksemburgu začelo nadaljevanje bitke med Microsoftom in Evropsko komisijo. Računalniški gigant je zahteval zamrznitev izvrševanja ukrepov do sprejetja končne odločitve o tej zadevi, ob tem pa je zagotovil, da bo ob morebitni zavrnitvi sodišča dosledno upošteval zahtevo Evropske komisije, čeprav ga bo to prisililo v temeljne spremembe poslovanja ter podjetju povzročilo nepopravljivo škodo. Da bi Microsoftu uspelo, bi moral na sodišču dokazati tri stvari (Microsoft pred Evropskim sodiščem, 2004):

1. da je njegova pritožba lahko uspešna,
2. da bi, če ukrepi EU ne bodo zamrznjeni, utrpel »nepopravljivo« škodo ter
3. da ta škoda odtehta interese preostalih ponudnikov na trgu.

Prodaja operacijskega sistema Windows brez programa Media Player bi oslabilo njihovo blagovno znamko in škodovala preostalim razvijalcem programske opreme, ki so odvisni od ponudbe tovrstnih programskih funkcij. Vmes je konec oktobra 2004 na mesto evropskega komisarja za konkurenco nastopila Neelie Kroes in tako nadomestila slavnega Maria Montija. Sprememba v vodstvu naj na primer Microsoft ne bi imela vpliva, saj ima Evropska komisija za seboj dolgo tradicijo menjavanja komisarjev, enako naj Kroesova ne bi bila popustljiva oseba. Vseeno pa je Monti v primer Microsoft vložil mnogo več truda in moči, kar je povzročilo govornice, da naj bi se Kroesova bolj kot za »podedovane« zanimala za novejša primera.

Predsednik sodišča Bo Vesterdorf je konec decembra 2004 sklenil, da bo ohranil ukrepe, ki jih Microsoftu marca naložila Evropska komisija - Microsoftu je bilo naloženo, da mora dati na

evropski trg Windowse brez predvajalnika Media Player, konkurentom pa razkriti kodo Windowsov, kar bo omogočilo učinkovito komunikacijo njihovih izdelkov z Microsoftovimi (Microsoft pred Evropskim sodiščem, 2004).

Na policah evropskih trgovin so se že januarja 2005 pojavile različice Windowsov brez medijskega predvajalnika, in to poleg tistih, ki sporni program vključujejo. Podjetje je takoj napovedalo, da ne pričakuje večjega povpraševanja po različici brez predvajalnika, ob tem pa je dostop do predvajalnika prek interneta možen tudi brezplačno (EU o novih pritožbah proti Microsoftu, 2005).

Maja 2005 se je Evropska komisija spet oglasila z grožnjami, saj naj verzija Windowsov brez avdio in video paketa ne bi delovala tako, kot bi morala. Komisija je Microsoftu zagrozila z novo globo, če se bo izkazalo, da ne izpolnjuje v zadostni meri ukrepov za izboljšanje notranjega delovanja. Tudi pri razkritju kode Windowsov vse ni potekalo tako, kot si je zamislil Monti. Microsoft se je sicer odločil, da bo svojim konkurentom informacije posredoval, vendar le prek licenc, za katere pa komisija meni, da so predrage (EU o novih pritožbah proti Microsoftu, 2005). Decembra 2005 je Evropska komisija Microsoftu ponovno zagrozila z dnevnimi globami v višini 2,4 milijona dolarjev, če javnosti ne bo posredoval takšnih tehničnih informacij o svojem operacijskem sistemu, ki bi konkurentom omogočile učinkovito komunikacijo z Windowsi. Podjetje je na grožnjo odvrnilo, da je proti primernemu plačilu licenčnine pripravljeno objaviti izvorni del kode Windowsov, ki je odgovoren za komunikacijo med strežniki (Microsoft se je uklonil, 2006).

15. februarja letos se je podjetje Microsoft, le nekaj ur pred iztekom roka, vendarle odzvalo na ugovore, ki mu jih je za zagotavljanje učinkovite komunikacije med operacijskim sistemom Windows in programskimi izdelki konkurentov decembra 2005 posredovala Evropska komisija. V dolgem zagovornem zapisniku podjetje trdi, da je med njihovimi Windowsi in izdelki konkurentov omogočena učinkovita komunikacija, kar bi moralo zadovoljiti bruseljske zahteve (Microsoft se je uklonil, 2006).

Konec februarja 2006 se je skupina Microsoftovih konkurentov, kot so IBM, Nokia, Oracle in Sun Microsystems ponovno pritožila, češ da podjetje zopet krši konkurenčna pravila. Skupina družb od Evropske komisije zahteva, naj konča prakso, ki krepi obstoječi monopol Microsofta in razširja njegovo tržno prevlado na trenutnih in bodočih trgih. Microsoft se je na pritožbo odzval zelo hitro, saj trdijo, da so glede na skorajšnji izid novega orodja Office 2007, ponovne obtožbe pričakovali. Kljub vsemu, bodo tekmeci morali potrpeti vsaj še do 30. marca letos, ko naj bi Microsoft izpodbijal odločitev komisije iz marca 2004 na sodišču prve stopnje v Luksemburgu (Nova pritožba zoper Microsoft, 2006).

Ponavadi takšna zaslišanja na luksemburškem sodišču potekajo za zaprtimi vrati, zaupno med 25 predstavniki držav članic ter obtoženo stranko, 15. marca letos, pa je Microsoft vložil prošnjo, da zahteva javno zaslišanje. Zahteva je precej nenavadna, saj želi sodišče s takšnimi

pogoji zaščititi predvsem obtoženo stranko in tako preprečiti, da bi v javnost prišle različne poslovne skrivnosti. Microsoftovi predstavniki za javnost so razložili, da so se v podjetju tako odločili zato, ker si želijo zagotoviti pošteno preiskavo ter razkriti javnosti nepošteno in nelegalne metode Evropske komisije. Trdijo, da jim je bil preprečen dostop do pomembnih dokumentov in da konkurenti, kot so IBM in Sun Microsystems uživajo pretiran vpliv, ki ga imajo v evropski preiskavi. Takšno prošnjo je Microsoft vložil že februarja letos, vendar jo je Evropska komisija gladko zavrnila, češ da za kaj takega nima podjetje nobene pravne podlage. Microsoft sedaj vrača udarec, saj naj bi s ponovno prošnjo želeli priti le do odprtega in poštenega sodnega procesa (Microsoft Wants Public Hearing, 2006).

Dan kasneje je Evropska komisija izjavila, da so takšna zaslišanja na sodišču prve stopnje v Luksemburgu vedno potekala za zaprtimi vrati in da primer Microsoft ni nobena posebnost, zaradi katere bi bilo potrebno spreminjati takšno proceduro. Zaslišanje, ki je napovedano za 30. marec 2006, naj bi imelo namen le v tem, da Evropska komisija še zadnjič predloži vsa dejstva zbrana v preiskavi, prav tako pa naj bi imel Microsoft poslednjo možnost izraziti svoja obrambna stališča. Dejstvo, ali je zaslišanje javno ali ne, naj ne bi imelo vpliva na končno odločitev sodišča, saj naj bi takšna zaprtost pripomogla le k zaupnosti podatkov obtožene stranke (Microsoft Manoeuvre, 2006).

6. SKLEP

Izvor protimonopolne politike je mogoče najti v pospešeni centralizaciji in koncentraciji kapitala, ki sta posledica tehnološkega razvoja, s čimer pa konkurenca sama razgrajuje prosto konkurenco in uvaja oblike nepopolne konkurence. Podjetja so dosegala vse večje tržne deleže, njihova moč je naraščala, pojavila se je potreba po krotitvi podiranja konkurenčne tržne strukture. Vendar v našem konkretnem primeru podjetje Microsoft ne sodi v tradicionalno panogo, za katero so razvili protimonopolno zakonodajo, temveč gre za vrsto industrije, ki s teoretičnim modelom popolne konkurence nima veliko skupnega. Vsak študent ekonomije ve, da je za trge popolne konkurence značilno, da je cena enaka mejnim stroškom, če naj podjetje maksimira dobiček. V programski industriji pa so mejni stroški skoraj ničelni. V pogojih popolne konkurence programska podjetja potemtakem nikoli ne bi zmogla visokih fiksnih stroškov razvijanja izdelkov.

Drugo dejstvo, ki ga moram poudariti, je, da gre v Microsoftovi panogi za podjetja, ki uvajajo največ inovacij, njihov trud pa se obrestuje kot kratkoročen monopolni položaj. Odločilnega pomena je, da tega položaja ne morejo uživati dolgoročno, saj se lahko vsak trenutek pojavi neko drugo podjetje, ki da na trg novejši proizvod in tako odvzame neki tržni delež dotedanjemu monopolistu. Prav zaradi tega menim, da bi se morali varuhi konkurence

osredotočiti na monopole, ki zavirajo inovacije oziroma kako drugače škodujejo potrošnikom. Navsezadnje monopoli niso zakonsko prepovedani, nelegalna je le njihova zloraba.

Kako smiselna je bila protimonopolna akcija proti Microsoftu, še ni mogoče oceniti. Lahko rečem le, da je vodilne može podjetja prisilila k bolj premišljenemu poslovanju, saj bodo odslej pri uvajanju novih izdelkov na trg mnogo previdnejši. Ob tem je zelo pomemben tudi mrežni učinek, saj so mnogi uporabniki Microsoftovim proizvodom še vedno zvesti, ker so prepričani, da bodo njihovi posamezni deli med seboj kompatibilni, računalnik pa bo bolje in hitreje deloval. Nihče tudi ne more oporekati, da je dodajanje novih funkcionalnosti v star izdelek naravna pot procesa, ki se mu reče tehnološki napredek - tega pa pri Microsoftu ne pojmujejo kot antikonkurenčno delovanje, temveč le kot prizadevanje, da bi končnemu potrošniku ponudili boljši izdelek, do česar ima pravico vsako podjetje.

V celotnem primeru Microsoft se mi zato zdi ravnanje komisije nekoliko vprašljivo, saj je znano, da trgi sami mnogokrat delujejo bolje kot državni intervencionizem. Poleg tega je mogoče zagovarjati tudi stališče, da pri omenjenem primeru v resnici sploh ne gre za pomanjkanje konkurence. Vsak kupec ima pri nakupu operacijskega sistema na voljo alternativo Windowsom - na trgu so na voljo OS/2, Unix in Apple Mac. Zastavlja se torej vprašanje, s čim je Microsoft tako prepričljiv, da so njegovi Windowsi vgrajeni v skoraj celotno populacijo osebnih računalnikov? In tudi, zakaj pri levjem deležu, ki ga zavzema na trgu, za svoje izdelke računa tako malo? Odgovor je konkurenca. Če bi se cene zvišale, bi se potrošniki z Windowsov enostavno preusmerili na cenejše konkurenčne proizvode. Konkurenčni boji so namreč hrbtenica ameriške industrije, prav ti pa Microsoft tudi silijo k vedno novemu in novemu inoviranju svojih izdelkov.

Povezava internetnega brskalnika in avdiovizualnega predvajalnika je bila – strateško gledano - čisto naraven korak v Microsoftovi poslovni strategiji. Zdaj, ko se podjetje zaveda, da je z vseh strani strogo nadzorovano, bo vsakič, ko bo hotelo svojim Windowsom dodati neko novo funkcionalnost, oklevalo. To seveda lahko omeji zadovoljstvo potrošnikov z napredkom programske opreme.

Z odločitvijo komisije bi popolnoma soglašala, če bi ta dokazala, da Microsoft izsiljuje prodajalce svojih računalnikov, da naj njegovih izdelkov ne opremljajo s konkurenčnimi proizvodi. Soglašala bi tudi, če bi se izkazalo, da podjetje prikrito deluje v škodo konkurence ter očitno izkorišča svoj dominantni položaj. Vsega tega pa komisiji ni uspelo dokazati, zato odločitve, ki jo je sprejela, ne odobravam. Zakaj bi dobro delujoče podjetje prisilili, da posluje slabše, kot zmore, in ne izkoristi svojih inovacij, kolikor se le da?

Seveda velja razmisliti tudi v nasprotno smer. Če bi država in regulatorji konkurence našli neko učinkovito rešitev, kako manjšim in srednje velikim podjetjem pomagati pri vzponu na informacijske trge, ne da bi zavirali razvoj Microsofta, bi bila težava rešena. Seveda pa smo za

njegovo rast krivi vsi, ki za vsakdanje namene uporabljamo MS Office, z javnimi upravami na čelu.

Obravnavani primer nam prepričljivo razkriva, da se dobronamerni cilji, kot je varovanje konkurence in potrošnikov, spodbujanje inovacij ter dobičkonosno poslovanje podjetij velikokrat izključujejo med seboj. Bruselj zagovarja stališče, da mora podjetje z dominantnim položajem na enem trgu svoje poslovanje na vsakem drugem komplementarnem trgu začeti dobesedno iz nič, kot vsako malo nepomembno podjetje. Tega v resničnem življenju praktično ni mogoče doseči. Podjetje s tako pomembno blagovno znamko, kot je Microsoft, v preostalih konkurentih zbuja strahospoštovanje, četudi je zaradi spora z oblastmi izgubilo precej časa in denarja, kar so konkurenti seveda dobro izkoristili.

LITERATURA

1. Baker Stephen: Microsoft - Will The EU Crack Down?. Business Week, Bruselj, 5.11.2001.
2. Baron P. David: Business and Its Environment. 3rd Edition. New Jersey : Stanford University, 2000. 749 str.
3. Beattie Alan: Antitrust Definitions Hit a Techno Glitch. Financial Times, New York, 25. februar 2004.
4. Buck Tobias: Monti and Microsoft Get Personal. Financial Times, New York, 30. september 2004.
5. Buck Tobias: Microsoft Wants Public Hearing. Financial Times, New York, 15. marec 2006.
6. Buck Tobias: Microsoft Manoeuvre. Financial Times, New York, 16. marec 2006.
7. Carney M. Brian: Culture Clash: Monti Meets Microsoft. Wall Street Journal, New York, 10. december 2001.
8. Chamberlin H. Edward: The Theory of Monopolistic Competition. 5th Edition. Cambridge: Harvard University, 1947. 250 str.
9. Vladar v svetu podatkov. Der Spiegel : Delo, Ljubljana, 24. avgust 2002.

10. Dombey Daniel: Bolkestein in Move on Microsoft 'Remedies'. Financial Times, New York, 24. februar 2004.
9. Dombey Daniel: Monti Treads a Delicate Path to Censuring Microsoft. Financial Times, New York, 24. februar 2004.
10. Dombey Daniel: Microsoft Contest Nears Climax. Financial Times, New York, 15. marec 2004.
11. Dombey Daniel: Decision on Microsoft Fine Due Today. Financial Times, New York, 24. marec 2004.
12. Dombey Daniel: Monti Seeks US Accord in Wake of Microsoft Fine. Financial Times, New York, 25. marec 2004.
13. Echikson William: EU Nears Ruling on Microsoft, But Penalty Unlikely to Be Stiff. Wall Street Journal, New York, 13. marec 2003.
14. Greene Jay: Europe Might Not Let Bill Off So Lightly. Business Week, New York, 24. februar 2003.
15. Greene Jay: The EU vs. Microsoft: A Rugged Endgame. Business Week, New York, 25. avgust 2003.
16. Greene Jay: A New World For Microsoft. Business Week, New York, 5. april 2004.
17. Groom Brian: Monti Must Keep His Nerve on Microsoft. Financial Times, New York, 25. februar 2004.
18. Groom Brian: Monti's Team Speeds Up After Microsoft. Financial Times, New York, 26. marec 2004.
19. Hargreaves Deborah: Lawyers Hail Antitrust Decision as Breakthrough. Financial Times, New York, 25. marec 2004.
20. Kronologija sodnih spopadov med evropskimi in ameriškimi regulatorji ter Microsoftom. Delo, Ljubljana, 29. marec 2004.
21. Lohr Steve: Microsoft To Pay Sun \$1,6 Billion To Settle Long Feud. International Herald Tribune, New York, 3. april 2004.
22. Kumiljan Peter: Microsoft spet na tnalu EU. Delo, Ljubljana, 17. februar 2003.

23. Lowry Miller Karen: Why Microsoft Will Win. Newsweek International Europe, Haywards Heath, 29. marec 2004.
24. Mašanović Božo: Pol milijarde evrov kazni Microsoftu?. Delo, Ljubljana, 24. marec 2004.
25. Morrison Scott: Microsoft Goes In Search Of Google. Financial Times, New York, 29. julij 2004.
26. Pirš Gregor: Primerjava protimonopolnega obnašanja na primerih Intel in Microsoft. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2001. str. 2-38.
27. Programerji vseh dežel, združite se!. Delo, Ljubljana, 30. oktobra 2003.
28. Sir Bill And His Dragons – Past, Present and Future. Economist, London, 31. januar 2004.
29. Tajnikar Maks: Mikroekonomija s poglavji iz teorije cen. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2001. 458 str.
30. Utton Michael A.: Market Dominance and Antitrust Policy. 2nd Edition. Cheltenham : University of Reading, UK, 2003. 308 str.
31. Vagaja Aleksandra: Ljubljenec poslovne javnosti ne počiva. Finance, Ljubljana, 6. maj 2003.
32. Wigfield Mark: EU's Case Against Microsoft Awaits U.S. Move, Official Says. Wall Street Journal, New York, 3. julij 2002.
33. Wilke R. John: Microsoft Rivals Push EU To Open a Second Inquiry. Wall Street Journal, New York, 11. februar 2003.
34. Microsoft Faces »Final« Warning From EU On Business Practices. Wall Street Journal, New York, 7. avgust 2003.
35. Žejn Miha: Primerjava protimonopolnih politik ZDA in EU na primeru združitve GE-Honeywell: Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 43 str.

VIRI

1. Angel Jeanneth: Case Study On Microsoft Corporation. Cambridge : Harvard University.
[URL: <http://christian-living.jesuswork.org/t13-spiritual-growth-essays-etc-01/html/case-study-on-microsoft.html>], 28. julij 2005.
2. Antitrust Division of Department of Justice.
[URL: <http://www.usdoj.gov/atr/foia/divisionmanual/ch2.htm#a1>], 23. december 2005.
3. European and American Approaches to Antitrust Remedies and the Institutional Design of Regulation in Telecommunications.
[URL: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=351100], 26. marec 2006.
4. Federal Trade Commission's Act.
[URL: <http://www.fda.gov/opacom/laws/ftca.htm>], 15. oktober 2005.
5. Glas Miroslav: Prosojnice iz predmeta Poslovno okolje podjetja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1994/95. 196 str.
6. Hornby Michael: Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. 5th Edition. Oxford: 1995. 1389 str.
7. Microsoft Corporation Annual Report 2004.
[URL: http://download.microsoft.com/download/5/8/f/58f36ce0-54fa-4365-9f47-804a1b31599e/2004_annual_report.doc], 2. november 2005.
8. Microsoft's Financial Statements.
[URL: <http://biz.yahoo.com/e/050826/msft10-k.html>], 15. oktober 2005.
9. Seabright Paul: Ten Years Of European Merger Control. L'Institut d'Economie Industrielle.
[URL: <http://www.idei.asso.fr/Commun/Articles/Seabright/Ten%20Years%20of%20European%20Merger%20Control.pdf>], 5. december 2000.
10. Sherman's and Clayton's Act.
[URL: <http://www.usdoj.gov/atr/foia/divisionmanual/ch2.htm#a1>], 15. oktober 2005.
11. Sporočilo za javnost. Evropska komisija.
[URL: <http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/cases/index>], 10.februar 2000.
12. STA: Microsoft pred evropskim sodiščem.

- [URL: http://24ur.com/bin/article_print.php?id=2046896], 30. september 2004.
13. STA: Evropsko sodišče ni ugodilo Microsoftu.
[URL: http://24ur.com/bin/article.php?article_id=2050256], 22. december 2004.
  14. STA: EU o novih pritožbah proti Microsoftu.
[URL: http://24ur.com/bin/article.php?article_id=2054083], 23. marec 2005.
  15. STA: Microsoft se je uklonil.
[URL: http://24ur.com/bin/article.php?article_id=2060125], 25. januar 2006.
  16. STA: Nova pritožba zoper Microsoft.
[URL: http://24ur.com/bin/article.php?article_id=3069909], 23. februar 2006.
  17. Straus Bronka et al.: Mali angleško-slovenski slovar. Ljubljana : Državna založba Slovenije, 2004. 318 str.
  18. Urad za varstvo konkurence.
[URL: <http://www.sigov.si/uvk>], 20. maj 2005.
  19. The History of Microsoft.
[URL: <http://www.bvsd.k12.co.us/~sawyer/EDDIE/ms-history.html>], 5. julij 2005.
  20. The Treaty of Rome – Articles 85 and 86.
[URL: <http://www.hri.org/docs/Rome57/Part3Title05.html#Art85>], 15. oktober 2005.

SLOVARČEK

Antitrust Division of the U.S. Department of Justice	Protimonopolni oddelek pravosodnega ministrstva
Bundling effect	Poslovna strategija, kjer gre za vezavo več različnih aplikacij v operacijski sistem
CCIA	Združenje desetih velikih informacijskih podjetij
EC	Evropska komisija – institucija, ki skrbi za protimonopolno zakonodajo na ravni Evropske unije
Federal Trade Commission (FTC)	Zvezna trgovinska komisija
Free Software Foundation	Fundacija za brezplačno uporabo programske opreme
Internet	Svetovni splet, medmrežje
Media player	Program za poslušanje glasbe in gledanje video posnetkov
Microsoft Network	Microsoftova mreža
Open source system	Sistem brezplačnih virov
Operating system	Operacijski sistem
PC	Osebni računalnik
Predatory pricing	Strategija nizkih, roparskih cen
Software	Programska oprema
Urad za varstvo konkurence (UVK)	Institucija, ki skrbi za lojalno konkurenco na ravni države članice

PRILOGA 1

§ 1 Sherman Act, 15 U.S.C. § 1

Trusts, etc., in restraint of trade illegal; penalty

Every contract, combination in the form of trust or otherwise, or conspiracy, in restraint of trade or commerce among the several States, or with foreign nations, is declared to be illegal. Every person who shall make any contract or engage in any combination or conspiracy hereby declared to be illegal shall be deemed guilty of a felony, and, on conviction thereof, shall be punished by fine not exceeding \$10,000,000 if a corporation, or, if any other person, \$350,000, or by imprisonment not exceeding three years, or by both said punishments, in the discretion of the court.

§ 2 Sherman Act, 15 U.S.C. § 2

Monopolizing trade a felony; penalty

Every person who shall monopolize, or attempt to monopolize, or combine or conspire with any other person or persons, to monopolize any part of the trade or commerce among the several States, or with foreign nations, shall be deemed guilty of a felony, and, on conviction thereof, shall be punished by fine not exceeding \$10,000,000 if a corporation, or, if any other person, \$350,000, or by imprisonment not exceeding three years, or by both said punishments, in the discretion of the court.

§ 3 Sherman Act, 15 U.S.C. § 3

Trusts in Territories or District of Columbia illegal; combination a felony

Every contract, combination in form of trust or otherwise, or conspiracy, in restraint of trade or commerce in any Territory of the United States or of the District of Columbia, or in restraint of trade or commerce between any such Territory and another, or between any such Territory or Territories and any State or States or the District of Columbia, or with foreign nations, or between the District of Columbia and any State or States or foreign nations, is declared illegal. Every person who shall make any such contract or engage in any such combination or conspiracy, shall be deemed guilty of a felony, and, on conviction thereof, shall be punished by fine not exceeding \$10,000,000 if a corporation, or, if any other person, \$350,000, or by imprisonment not exceeding three years, or by both said punishments, in the discretion of the court.

§ 4 Sherman Act, 15 U.S.C. § 4

Jurisdiction of courts; duty of United States attorneys; procedure

The several district courts of the United States are invested with jurisdiction to prevent and restrain violations of sections 1 to 7 of this title; and it shall be the duty of the several United States attorneys, in their respective districts, under the direction of the Attorney General, to institute proceedings in equity to prevent and restrain such violations. Such proceedings may be by way of petition setting forth the case and praying that such violation shall be enjoined or otherwise prohibited. When the parties complained of shall have been duly notified of such petition the court shall proceed, as soon as may be, to the hearing and determination of the case; and pending such petition and before final decree, the court may at any time make such temporary restraining order or prohibition as shall be deemed just in the premises.

§ 5 Sherman Act, 15 U.S.C. § 5

Bringing in additional parties

Whenever it shall appear to the court before which any proceeding under section 4 of this title may be pending, that the ends of justice require that other parties should be brought before the court, the court may cause them to be summoned, whether they reside in the district in which the court is held or not; and subpoenas to that end may be served in any district by the marshal thereof.

§ 6 Sherman Act, 15 U.S.C. § 6

Forfeiture of property in transit

Any property owned under any contract or by any combination, or pursuant to any conspiracy (and being the subject thereof) mentioned in section 1 of this title, and being in the course of transportation from one State to another, or to a foreign country, shall be forfeited to the United States, and may be seized and condemned by like proceedings as those provided by law for the forfeiture, seizure, and condemnation of property imported into the United States contrary to law.

§ 7 Sherman Act, 15 U.S.C. § 6a (Foreign Trade Antitrust Improvements Act of 1982)

Conduct involving trade or commerce with foreign nations

Sections 1 to 7 of this title shall not apply to conduct involving trade or commerce (other than import trade or import commerce) with foreign nations unless--

1. such conduct has a direct, substantial, and reasonably foreseeable effect

- A. on trade or commerce which is not trade or commerce with foreign nations, or on import trade or import commerce with foreign nations; or
- B. on export trade or export commerce with foreign nations, of a person engaged in such trade or commerce in the United States; and
- C. such effect gives rise to a claim under the provisions of sections 1 to 7 of this title, other than this section.

If sections 1 to 7 of this title apply to such conduct only because of the operation of paragraph (1) (B), then sections 1 to 7 of this title shall apply to such conduct only for injury to export business in the United States.

§ 8 Sherman Act, 15 U.S.C. § 7

"Person" or "persons" defined

The word "person", or "persons", wherever used in sections 1 to 7 of this title shall be deemed to include corporations and associations existing under or authorized by the laws of either the United States, the laws of any of the Territories, the laws of any State, or the laws of any foreign country.

§ 1 Clayton Act, 15 U.S.C. § 12

Definitions; short title

(a) "Antitrust laws," as used herein, includes the Act entitled "An Act to protect trade and commerce against unlawful restraints and monopolies," approved July second, eighteen hundred and ninety; sections seventy-three to seventy-seven, inclusive, of an Act entitled "An Act to reduce taxation, to provide revenue for the Government, and for other purposes," of August twenty-seventh, eighteen hundred and ninety-four; an Act entitled "An Act to amend sections seventy-three and seventy-six of the Act of August twenty-seventh, eighteen hundred and ninety-four, entitled 'An Act to reduce taxation, to provide revenue for the Government, and for other purposes,' " approved February twelfth, nineteen hundred and thirteen; and also this Act.

"Commerce," as used herein, means trade or commerce among the several States and with foreign nations, or between the District of Columbia or any Territory of the United States and any State, Territory, or foreign nation, or between any insular possessions or other places under the jurisdiction of the United States, or between any such possession or place and any State or Territory of the United States or the District of Columbia or any foreign nation, or within the District of Columbia or any Territory or any insular possession or other place under the jurisdiction of the United States: Provided, That nothing in this Act contained shall apply to the Philippine Islands.

The word "person" or "persons" wherever used in this Act shall be deemed to include corporations and associations existing under or authorized by the laws of either the United States, the laws of any of the Territories, the laws of any State, or the laws of any foreign country.

(b) This Act may be cited as the "Clayton Act".

§ 2 Clayton Act, 15 U.S.C. §§ 13⁽²⁾

Discrimination in price, services, or facilities

(a) Price; selection of customers

It shall be unlawful for any person engaged in commerce, in the course of such commerce, either directly or indirectly, to discriminate in price between different purchasers of commodities of like grade and quality, where either or any of the purchases involved in such discrimination are in commerce, where such commodities are sold for use, consumption, or resale within the United States or any Territory thereof or the District of Columbia or any insular possession or other place under the jurisdiction of the United States, and where the effect of such discrimination may be substantially to lessen competition or tend to create a monopoly in any line of commerce, or to injure, destroy, or prevent competition with any person who either grants or knowingly receives the benefit of such discrimination, or with customers of either of them: Provided, That nothing herein contained shall prevent differentials which make only due allowance for differences in the cost of manufacture, sale, or delivery resulting from the differing methods or quantities in which such commodities are to such purchasers sold or delivered: Provided, however, That the Federal Trade Commission may, after due investigation and hearing to all interested parties, fix and establish quantity limits, and revise the same as it finds necessary, as to particular commodities or classes of commodities, where it finds that available purchasers in greater quantities are so few as to render differentials on account thereof unjustly discriminatory or promotive of monopoly in any line of commerce; and the foregoing shall then not be construed to permit differentials based on differences in quantities greater than those so fixed and established: And provided further, That nothing herein contained shall prevent persons engaged in selling goods, wares, or merchandise in commerce from selecting their own customers in bona fide transactions and not in restraint of trade: And provided further, That nothing herein contained shall prevent price changes from time to time where in response to changing conditions affecting the market for or the marketability of the goods concerned, such as but not limited to actual or imminent deterioration of perishable goods, obsolescence of seasonal goods, distress sales under court process, or sales in good faith in discontinuance of business in the goods concerned.

(b) Burden of rebutting prima-facie case of discrimination

Upon proof being made, at any hearing on a complaint under this section, that there has been discrimination in price or services or facilities furnished, the burden of rebutting the prima-facie case thus made by showing justification shall be upon the person charged with a violation of this section, and unless justification shall be affirmatively shown, the Commission is authorized to issue an order terminating the discrimination: Provided, however, That nothing herein contained shall prevent a seller rebutting the prima-facie case thus made by showing that his lower price or the furnishing of services or facilities to any purchaser or purchasers was made in good faith to meet an equally low price of a competitor, or the services or facilities furnished by a competitor.

(c) Payment or acceptance of commission, brokerage, or other compensation

It shall be unlawful for any person engaged in commerce, in the course of such commerce, to pay or grant, or to receive or accept, anything of value as a commission, brokerage, or other compensation, or any allowance or discount in lieu thereof, except for services rendered in connection with the sale or purchase of goods, wares, or merchandise, either to the other party to such transaction or to an agent, representative, or other intermediary therein where such intermediary is acting in fact for or in behalf, or is subject to the direct or indirect control, of any party to such transaction other than the person by whom such compensation is so granted or paid.

(d) Payment for services or facilities for processing or sale

It shall be unlawful for any person engaged in commerce to pay or contract for the payment of anything of value to or for the benefit of a customer of such person in the course of such commerce as compensation or in consideration for any services or facilities furnished by or through such customer in connection with the processing, handling, sale, or offering for sale of any products or commodities manufactured, sold, or offered for sale by such person, unless such payment or consideration is available on proportionally equal terms to all other customers competing in the distribution of such products or commodities.

(e) Furnishing services or facilities for processing, handling, etc.

It shall be unlawful for any person to discriminate in favor of one purchaser against another purchaser or purchasers of a commodity bought for resale, with or without processing, by contracting to furnish or furnishing, or by contributing to the furnishing of, any services or facilities connected with the processing, handling, sale, or offering for sale of such commodity so purchased upon terms not accorded to all purchasers on proportionally equal terms.

(f) Knowingly inducing or receiving discriminatory price

It shall be unlawful for any person engaged in commerce, in the course of such commerce, knowingly to induce or receive a discrimination in price which is prohibited by this section.

Discrimination in rebates, discounts, or advertising service charges; underselling in particular localities; penalties, 15 U.S.C. § 13a

It shall be unlawful for any person engaged in commerce, in the course of such commerce, to be a party to, or assist in, any transaction of sale, or contract to sell, which discriminates to his knowledge against competitors of the purchaser, in that, any discount, rebate, allowance, or advertising service charge is granted to the purchaser over and above any discount, rebate, allowance, or advertising service charge available at the time of such transaction to said competitors in respect of a sale of goods of like grade, quality, and quantity; to sell, or contract to sell, goods in any part of the United States at prices lower than those exacted by said person elsewhere in the United States for the purpose of destroying competition, or eliminating a competitor in such part of the United States; or, to sell, or contract to sell, goods at unreasonably low prices for the purpose of destroying competition or eliminating a competitor.

Any person violating any of the provisions of this section shall, upon conviction thereof, be fined not more than \$5,000 or imprisoned not more than one year, or both.

Cooperative association; return of net earnings or surplus, 15 U.S.C. § 13b

Nothing in sections 13 to 13b and 21a of this title shall prevent a cooperative association from returning to its members, producers, or consumers the whole, or any part of, the net earnings or surplus resulting from its trading operations, in proportion to their purchases or sales from, to, or through the association.

Exemption of non-profit institutions from price discrimination provisions, 15 U.S.C. § 13c

Nothing in sections 13 to 13b and 21a of this title, shall apply to purchases of their supplies for their own use by schools, colleges, universities, public libraries, churches, hospitals, and charitable institutions not operated for profit.

PRILOGA 2

FEDERAL TRADE COMMISSION ACT

SUBCHAPTER I - FEDERAL TRADE COMMISSION

AN ACT To create a Federal Trade Commission, to define its powers and duties, and for other purposes.

Be it enacted by the Senate and House of Representatives of the United States of America in Congress assembled, That a commission is created and established, to be known as the Federal Trade Commission (hereinafter referred to as the Commission), which shall be composed of five Commissioners, who shall be appointed by the President, by and with the advice and consent of the Senate. Not more than three of the Commissioners shall be members of the same political party. The first Commissioners appointed shall continue in office for terms of three, four, five, six, and seven years, respectively, from September 26, 1914, the term of each to be designated by the President, but their successors shall be appointed for terms of seven years, except that any person chosen to fill a vacancy shall be appointed only for the unexpired term of the Commissioner whom he shall succeed: *Provided, however,* That upon the expiration of his term of office a Commissioner shall continue to serve until his successor shall have been appointed and shall have qualified. The President shall choose a chairman from the Commission's membership. No Commissioner shall engage in any other business, vocation, or employment. Any Commissioner may be removed by the President for inefficiency, neglect of duty, or malfeasance in office. A vacancy in the Commission shall not impair the right of the remaining Commissioners to exercise all the powers of the Commission.

§ 45. Unfair methods of competition unlawful; prevention by Commission

(a) Declaration of unlawfulness; power to prohibit unfair practices; inapplicability to foreign trade

- (1) Unfair methods of competition in or affecting commerce, and unfair or deceptive acts or practices in or affecting commerce, are hereby declared unlawful.
- (2) The Commission is hereby empowered and directed to prevent persons, partnerships, or corporations, except banks, savings and loan institutions described in section 57a(f)(3) of this title, Federal credit unions described in section 57a(f)(4) of this title, common carriers subject to the Acts to regulate commerce, air carriers and foreign air carriers subject to part A of subtitle VII of title 49, and persons, partnerships, or corporations insofar as they are subject to the Packers and Stockyards Act, 1921, as amended (7 U.S.C. 181 et seq.), except as provided in section 406(b) of said Act (7 U.S.C. 227(b)), from using unfair methods of competition in or affecting commerce and unfair or deceptive acts or practices in or affecting commerce.

(3) This subsection shall not apply to unfair methods of competition involving commerce with foreign nations (other than import commerce) unless -

(A) such methods of competition have a direct, substantial, and reasonably foreseeable effect –

(i) on commerce which is not commerce with foreign nations, or on import commerce with foreign nations; or

(ii) on export commerce with foreign nations, of a person engaged in such commerce in the United States; and

(B) such effect gives rise to a claim under the provisions of this subsection, other than this paragraph. If this subsection applies to such methods of competition only because of the operation of subparagraph (A)(ii), this subsection shall apply to such conduct only for injury to export business in the United States.

(b) Proceeding by Commission; modifying and setting aside orders

Whenever the Commission shall have reason to believe that any such person, partnership, or corporation has been or is using any unfair method of competition or unfair or deceptive act or practice in or affecting commerce, and if it shall appear to the Commission that a proceeding by it in respect thereof would be to the interest of the public, it shall issue and serve upon such person, partnership, or corporation a complaint stating its charges in that respect and containing a notice of a hearing upon a day and at a place therein fixed at least thirty days after the service of said complaint. The person, partnership, or corporation so complained of shall have the right to appear at the place and time so fixed and show cause why an order should not be entered by the Commission requiring such person, partnership, or corporation to cease and desist from the violation of the law so charged in said complaint. Any person, partnership, or corporation may make application, and upon good cause shown may be allowed by the Commission to intervene and appear in said proceeding by counsel or in person. The testimony in any such proceeding shall be reduced to writing and filed in the office of the Commission. If upon such hearing the Commission shall be of the opinion that the method of competition or the act or practice in question is prohibited by this subchapter, it shall make a report in writing in which it shall state its findings as to the facts and shall issue and cause to be served on such person, partnership, or corporation an order requiring such person, partnership, or corporation to cease and desist from using such method of competition or such act or practice. Until the expiration of the time allowed for filing a petition for review, if no such petition has been duly filed within such time, or, if a petition for review has been filed within such time then until the record in the proceeding has been filed in a court of appeals of the United States, as hereinafter provided, the Commission may at any time, upon such notice and in such manner as it shall deem proper, modify or set aside, in whole or in part, any report or any order made or issued by it under this section. After the expiration of the time allowed for filing a petition for review, if no such petition has been duly filed within such time, the Commission may at any time, after notice and

opportunity for hearing, reopen and alter, modify, or set aside, in whole or in part any report or order made or issued by it under this section, whenever in the opinion of the Commission conditions of fact or of law have so changed as to require such action or if the public interest shall so require, except that (1) the said person, partnership, or corporation may, within sixty days after service upon him or it of said report or order entered after such a reopening, obtain a review thereof in the appropriate court of appeals of the United States, in the manner provided in subsection (c) of this section; and (2) in the case of an order, the Commission shall reopen any such order to consider whether such order (including any affirmative relief provision contained in such order) should be altered, modified, or set aside, in whole or in part, if the person, partnership, or corporation involved files a request with the Commission which makes a satisfactory showing that changed conditions of law or fact require such order to be altered, modified, or set aside, in whole or in part. The Commission shall determine whether to alter, modify, or set aside any order of the Commission in response to a request made by a person, partnership, or corporation under paragraph (FOOTNOTE 1) (2) not later than 120 days after the date of the filing of such request. (FOOTNOTE 1) So in original. Probably should be "clause".

(c) Review of order; rehearing

Any person, partnership, or corporation required by an order of the Commission to cease and desist from using any method of competition or act or practice may obtain a review of such order in the court of appeals of the United States, within any circuit where the method of competition or the act or practice in question was used or where such person, partnership, or corporation resides or carries on business, by filing in the court, within sixty days from the date of the service of such order, a written petition praying that the order of the Commission be set aside. A copy of such petition shall be forthwith transmitted by the clerk of the court to the Commission, and thereupon the Commission shall file in the court the record in the proceeding, as provided in section 2112 of title 28. Upon such filing of the petition the court shall have jurisdiction of the proceeding and of the question determined therein concurrently with the Commission until the filing of the record and shall have power to make and enter a decree affirming, modifying, or setting aside the order of the Commission, and enforcing the same to the extent that such order is affirmed and to issue such writs as are ancillary to its jurisdiction or are necessary in its judgement to prevent injury to the public or to competitors pendente lite. The findings of the Commission as to the facts, if supported by evidence, shall be conclusive. To the extent that the order of the Commission is affirmed, the court shall thereupon issue its own order commanding obedience to the terms of such order of the Commission. If either party shall apply to the court for leave to adduce additional evidence, and shall show to the satisfaction of the court that such additional evidence is material and that there were reasonable grounds for the failure to adduce such evidence in the proceeding before the Commission, the court may order such additional evidence to be taken before the Commission and to be adduced upon the hearing in such manner and upon such terms and conditions as to the court may seem proper. The Commission may modify its findings as to the facts, or make new findings, by

reason of the additional evidence so taken, and it shall file such modified or new findings, which, if supported by evidence, shall be conclusive, and its recommendation, if any, for the modification or setting aside of its original order, with the return of such additional evidence. The judgment and decree of the court shall be final, except that the same shall be subject to review by the Supreme Court upon certiorari, as provided in section 1254 of title 28.

(d) Jurisdiction of court

Upon the filing of the record with it the jurisdiction of the court of appeals of the United States to affirm, enforce, modify, or set aside orders of the Commission shall be exclusive.

(e) Exemption from liability

No order of the Commission or judgement of court to enforce the same shall in anywise relieve or absolve any person, partnership, or corporation from any liability under the Antitrust Acts.

(f) Service of complaints, orders and other processes; return

Complaints, orders, and other processes of the Commission under this section may be served by anyone duly authorized by the Commission, either (a) by delivering a copy thereof to the person to be served, or to a member of the partnership to be served, or the president, secretary, or other executive officer or a director of the corporation to be served; or (b) by leaving a copy thereof at the residence or the principal office or place of business of such person, partnership, or corporation; or (c) by mailing a copy thereof by registered mail or by certified mail addressed to such person, partnership, or corporation at his or its residence or principal office or place of business. The verified return by the person so serving said complaint, order, or other process setting forth the manner of said service shall be proof of the same, and the return post office receipt for said complaint, order, or other process mailed by registered mail or by certified mail as aforesaid shall be proof of the service of the same.

(g) Finality of order

An order of the Commission to cease and desist shall become final -

(1) Upon the expiration of the time allowed for filing a petition for review, if no such petition has been duly filed within such time; but the Commission may thereafter modify or set aside its order to the extent provided in the last sentence of subsection (b).

(2) Except as to any order provision subject to paragraph (4), upon the sixtieth day after such order is served, if a petition for review has been duly filed; except that any such order may be stayed, in whole or in part and subject to such conditions as may be appropriate, by -

(A) the Commission;

(B) an appropriate court of appeals of the United States, if

(i) a petition for review of such order is pending in such court, and

(ii) an application for such a stay was previously submitted to the Commission and the Commission, within the 30-day period beginning on the date the application was received by the Commission, either denied the application or did not grant or deny the application; or

(C) the Supreme Court, if an applicable petition for certiorari is pending.

(3) For purposes of subsection (m)(1)(B) of this section and of section 57b(a)(2) of this title, if a petition for review of the order of the Commission has been filed -

(A) upon the expiration of the time allowed for filing a petition for certiorari, if the order of the Commission has been affirmed or the petition for review has been dismissed by the court of appeals and no petition for certiorari has been duly filed;

(B) upon the denial of a petition for certiorari, if the order of the Commission has been affirmed or the petition for review has been dismissed by the court of appeals; or

(C) upon the expiration of 30 days from the date of issuance of a mandate of the Supreme Court directing that the order of the Commission be affirmed or the petition for review be dismissed.

(4) In the case of an order provision requiring a person, partnership, or corporation to divest itself of stock, other share capital, or assets, if a petition for review of such order of the Commission has been filed -

(A) upon the expiration of the time allowed for filing a petition for certiorari, if the order of the Commission has been affirmed or the petition for review has been dismissed by the court of appeals and no petition for certiorari has been duly filed;

(B) upon the denial of a petition for certiorari, if the order of the Commission has been affirmed or the petition for review has been dismissed by the court of appeals; or

(C) upon the expiration of 30 days from the date of issuance of a mandate of the Supreme Court directing that the order of the Commission be affirmed or the petition for review be dismissed.

(h) Modification or setting aside of order by Supreme Court

If the Supreme Court directs that the order of the Commission be modified or set aside, the order of the Commission rendered in accordance with the mandate of the Supreme Court shall become final upon the expiration of thirty days from the time it was rendered, unless within such thirty days either party has instituted proceedings to have such order corrected to accord

with the mandate, in which event the order of the Commission shall become final when so corrected.

(i) Modification or setting aside of order by Court of Appeals

If the order of the Commission is modified or set aside by the court of appeals, and if (1) the time allowed for filing a petition for certiorari has expired and no such petition has been duly filed, or (2) the petition for certiorari has been denied, or (3) the decision of the court has been affirmed by the Supreme Court, then the order of the Commission rendered in accordance with the mandate of the court of appeals shall become final on the expiration of thirty days from the time such order of the Commission was rendered, unless within such thirty days either party has instituted proceedings to have such order corrected so that it will accord with the mandate, in which event the order of the Commission shall become final when so corrected.

(j) Rehearing upon order or remand

If the Supreme Court orders a rehearing; or if the case is remanded by the court of appeals to the Commission for a rehearing, and if (1) the time allowed for filing a petition for certiorari has expired, and no such petition has been duly filed, or (2) the petition for certiorari has been denied, or (3) the decision of the court has been affirmed by the Supreme Court, then the order of the Commission rendered upon such rehearing shall become final in the same manner as though no prior order of the Commission had been rendered.

(k) "Mandate" defined

As used in this section the term "mandate", in case a mandate has been recalled prior to the expiration of thirty days from the date of issuance thereof, means the final mandate.

(l) Penalty for violation of order; injunctions and other appropriate equitable relief

Any person, partnership, or corporation who violates an order of the Commission after it has become final, and while such order is in effect, shall forfeit and pay to the United States a civil penalty of not more than \$10,000 for each violation, which shall accrue to the United States and may be recovered in a civil action brought by the Attorney General of the United States. Each separate violation of such an order shall be a separate offense, except that in a case of a violation through continuing failure to obey or neglect to obey a final order of the Commission, each day of continuance of such failure or neglect shall be deemed a separate offense. In such actions, the United States district courts are empowered to grant mandatory injunctions and such other and further equitable relief as they deem appropriate in the enforcement of such final orders of the Commission.

(m) Civil actions for recovery of penalties for knowing violations of rules and cease and desist orders respecting unfair or deceptive acts or practices; jurisdiction; maximum

amount of penalties; continuing violations; de novo determinations; compromise or settlement procedure

(1) (A) The Commission may commence a civil action to recover a civil penalty in a district court of the United States against any person, partnership, or corporation which violates any rule under this chapter respecting unfair or deceptive acts or practices (other than an interpretive rule or a rule violation of which the Commission has provided is not an unfair or deceptive act or practice in violation of subsection (a)(1) of this section) with actual knowledge or knowledge fairly implied on the basis of objective circumstances that such act is unfair or deceptive and is prohibited by such rule. In such action, such person, partnership, or corporation shall be liable for a civil penalty of not more than \$10,000 for each violation.

(B) If the Commission determines in a proceeding under subsection (b) of this section that any act or practice is unfair or deceptive, and issues a final cease and desist order, other than a consent order, with respect to such act or practice, then the Commission may commence a civil action to obtain a civil penalty in a district court of the United States against any person, partnership, or corporation which engages in such act or practice -

- (1) after such cease and desist order becomes final (whether or not such person, partnership, or corporation was subject to such cease and desist order), and
- (2) with actual knowledge that such act or practice is unfair or deceptive and is unlawful under subsection (a)(1) of this section. In such action, such person, partnership, or corporation shall be liable for a civil penalty of not more than \$10,000 for each violation.

(C) In the case of a violation through continuing failure to comply with a rule or with subsection (a)(1) of this section, each day of continuance of such failure shall be treated as a separate violation, for purposes of subparagraphs (A) and (B). In determining the amount of such a civil penalty, the court shall take into account the degree of culpability, any history of prior such conduct, ability to pay, effect on ability to continue to do business, and such other matters as justice may require.

(2) If the cease and desist order establishing that the act or practice is unfair or deceptive was not issued against the defendant in a civil penalty action under paragraph (1)(B) the issues of fact in such action against such defendant shall be tried de novo. Upon request of any party to such an action against such defendant, the court shall also review the determination of law made by the Commission in the proceeding under subsection (b) of this section that the act or practice which was the subject of such proceeding constituted an unfair or deceptive act or practice in violation of subsection (a) of this section.

(3) The Commission may compromise or settle any action for a civil penalty if such compromise or settlement is accompanied by a public statement of its reasons and is approved by the court.

(n) Standard of proof; public policy consideration

The Commission shall have no authority under this section or section 57a of this title to declare unlawful an act or practice on the grounds that such act or practice is unfair unless the act or practice causes or is likely to cause substantial injury to consumers which is not reasonably avoidable by consumers themselves and not outweighed by countervailing benefits to consumers or to competition. In determining whether an act or practice is unfair, the Commission may consider established public policies as evidence to be considered with all other evidence. Such public policy considerations may not serve as a primary basis for such determination.

§ 46. Additional powers of Commission

The Commission shall also have power -

(a) Investigation of persons, partnerships, or corporations

To gather and compile information concerning, and to investigate from time to time the organization, business, conduct, practices, and management of any person, partnership, or corporation engaged in or whose business affects commerce, excepting banks, savings and loan institutions described in section 57a(f)(3) of this title, Federal credit unions described in section 57a(f)(4) of this title, and common carriers subject to the Act to regulate commerce, and its relation to other persons, partnerships, and corporations.

(b) Reports of persons, partnerships, and corporations

To require, by general or special orders, persons, partnerships, and corporations, engaged in or whose business affects commerce, excepting banks, savings and loan institutions described in section 57a(f)(3) of this title, Federal credit unions described in section 57a(f)(4) of this title, and common carriers subject to the Act to regulate commerce, or any class of them, or any of them, respectively, to file with the Commission in such form as the Commission may prescribe annual or special, or both annual and special, reports or answers in writing to specific questions, furnishing to the Commission such information as it may require as to the organization, business, conduct, practices, management, and relation to other corporations, partnerships, and individuals of the respective persons, partnerships, and corporations filing such reports or answers in writing. Such reports and answers shall be made under oath, or otherwise, as the Commission may prescribe, and shall be filed with the Commission within such reasonable period as the Commission may prescribe, unless additional time be granted in any case by the Commission.

(c) Investigation of compliance with antitrust decrees

Whenever a final decree has been entered against any defendant corporation in any suit brought by the United States to prevent and restrain any violation of the antitrust Acts, to make investigation, upon its own initiative, of the manner in which the decree has been or is being carried out, and upon the application of the Attorney General it shall be its duty to make such investigation. It shall transmit to the Attorney General a report embodying its findings and recommendations as a result of any such investigation, and the report shall be made public in the discretion of the Commission.

(d) Investigations of violations of antitrust statutes

Upon the direction of the President or either House of Congress to investigate and report the facts relating to any alleged violations of the antitrust Acts by any corporation.

(e) Readjustment of business of corporations violating antitrust statutes

Upon the application of the Attorney General to investigate and make recommendations for the readjustment of the business of any corporation alleged to be violating the antitrust Acts in order that the corporation may thereafter maintain its organization, management, and conduct of business in accordance with law.

(f) Publication of information; reports

To make public from time to time such portions of the information obtained by it hereunder as are in the public interest; and to make annual and special reports to the Congress and to submit therewith recommendations for additional legislation; and to provide for the publication of its reports and decisions in such form and manner as may be best adapted for public information and use: *Provided*, That the Commission shall not have any authority to make public any trade secret or any commercial or financial information which is obtained from any person and which is privileged or confidential, except that the Commission may disclose such information to officers and employees of appropriate Federal law enforcement agencies or to any officer or employee of any State law enforcement agency upon the prior certification of an officer of any such Federal or State law enforcement agency that such information will be maintained in confidence and will be used only for official law enforcement purposes.

(g) Classification of corporations; regulations

From time to time classify corporations and (except as provided in section 57a(a)(2) of this title) to make rules and regulations for the purpose of carrying out the provisions of this subchapter.

(h) Investigations of foreign trade conditions; reports

To investigate, from time to time, trade conditions in and with foreign countries where associations, combinations, or practices of manufacturers, merchants, or traders, or other conditions, may affect the foreign trade of the United States, and to report to Congress thereon, with such recommendations as it deems advisable.

(i) Investigations of foreign antitrust law violations

With respect to the International Antitrust Enforcement Assistance Act of 1994 (15 U.S.C. 6201 et seq.), to conduct investigations of possible violations of foreign antitrust laws (as defined in section 12 of such Act (15 U.S.C. 6211)).

Provided, That the exception of "banks, savings and loan institutions described in section 57a(f)(3) of this title, Federal credit unions described in section 57a(f)(4) of this title, and common carriers subject to the Act to regulate commerce" from the Commission's powers defined in clauses (a) and (b) of this section, shall not be construed to limit the Commission's authority to gather and compile information, to investigate, or to require reports or answers from, any person, partnership, or corporation to the extent that such action is necessary to the investigation of any person, partnership, or corporation, group of persons, partnerships, or corporations, or industry which is not engaged or is engaged only incidentally in banking, in business as a savings and loan institution, in business as a Federal credit union, or in business as a common carrier subject to the Act to regulate commerce.

The Commission shall establish a plan designed to substantially reduce burdens imposed upon small businesses as a result of requirements established by the Commission under clause (b) relating to the filing of quarterly financial reports. Such plan shall (1) be established after consultation with small businesses and persons who use the information contained in such quarterly financial reports; (2) provide for a reduction of the number of small businesses required to file such quarterly financial reports; and (3) make revisions in the forms used for such quarterly financial reports for the purpose of reducing the complexity of such forms. The Commission, not later than December 31, 1980, shall submit such plan to the Committee on Commerce, Science, and Transportation of the Senate and to the Committee on Energy and Commerce of the House of Representatives. Such plan shall take effect not later than October 31, 1981.

No officer or employee of the Commission or any Commissioner may publish or disclose information to the public, or to any Federal agency, whereby any line-of-business data furnished by a particular establishment or individual can be identified. No one other than designated sworn officers and employees of the Commission may examine the line-of-business reports from individual firms, and information provided in the line-of-business program administered by the Commission shall be used only for statistical purposes. Information for carrying out

specific law enforcement responsibilities of the Commission shall be obtained under practices and procedures in effect on May 28, 1980, or as changed by law.

Nothing in this section (other than the provisions of clause (c) and clause (d)) shall apply to the business of insurance, except that the Commission shall have authority to conduct studies and prepare reports relating to the business of insurance. The Commission may exercise such authority only upon receiving a request which is agreed to by a majority of the members of the Committee on Commerce, Science, and Transportation of the Senate or the Committee on Energy and Commerce of the House of Representatives. The authority to conduct any such study shall expire at the end of the Congress during which the request for such study was made.

§ 47. Reference of suits under antitrust statutes to Commission

In any suit in equity brought by or under the direction of the Attorney General as provided in the antitrust Acts, the court may, upon the conclusion of the testimony therein, if it shall be then of opinion that the complainant is entitled to relief, refer said suit to the Commission, as a master in chancery, to ascertain and report an appropriate form of decree therein. The Commission shall proceed upon such notice to the parties and under such rules of procedure as the court may prescribe, and upon the coming in of such report such exceptions may be filed and such proceedings had in relation thereto as upon the report of a master in other equity causes, but the court may adopt or reject such report, in whole or in part, and enter such decree as the nature of the case may in its judgment require.

§ 57a. Unfair or deceptive acts or practices rulemaking proceedings

(a) Authority of Commission to prescribe rules and general statements of policy

(1) Except as provided in subsection (h) of this section, the Commission may prescribe -

- (A) interpretive rules and general statements of policy with respect to unfair or deceptive acts or practices in or affecting commerce (within the meaning of section 45(a)(1) of this title), and
- (B) rules which define with specificity acts or practices which are unfair or deceptive acts or practices in or affecting commerce (within the meaning of section 45(a)(1) of this title), except that the Commission shall not develop or promulgate any trade rule or regulation with regard to the regulation of the development and utilization of the standards and certification activities pursuant to this section. Rules under this subparagraph may include requirements prescribed for the purpose of preventing such acts or practices.

(2) The Commission shall have no authority under this subchapter, other than its authority under this section, to prescribe any rule with respect to unfair or deceptive acts or practices in or affecting commerce (within the meaning of section 45(a)(1) of this title). The preceding sentence shall not affect any authority of the Commission to prescribe rules (including

interpretive rules), and general statements of policy, with respect to unfair methods of competition in or affecting commerce.

(b) Procedures applicable

(1) When prescribing a rule under subsection (a)(1)(B) of this section, the Commission shall proceed in accordance with section 553 of title 5 (without regard to any reference in such section to sections 556 and 557 of such title), and shall also (A) publish a notice of proposed rulemaking stating with particularity the text of the rule, including any alternatives, which the Commission proposes to promulgate, and the reason for the proposed rule; (B) allow interested persons to submit written data, views, and arguments, and make all such submissions publicly available; (C) provide an opportunity for an informal hearing in accordance with subsection (c) of this section; and (D) promulgate, if appropriate, a final rule based on the matter in the rulemaking record (as defined in subsection (e)(1)(B) of this section), together with a statement of basis and purpose.

(2) (A) Prior to the publication of any notice of proposed rulemaking pursuant to paragraph (1)(A), the Commission shall publish an advance notice of proposed rulemaking in the Federal Register. Such advance notice shall -

- (i) contain a brief description of the area of inquiry under consideration, the objectives which the Commission seeks to achieve, and possible regulatory alternatives under consideration by the Commission; and
- (ii) invite the response of interested parties with respect to such proposed rulemaking, including any suggestions or alternative methods for achieving such objectives.

(B) The Commission shall submit such advance notice of proposed rulemaking to the Committee on Commerce, Science, and Transportation of the Senate and to the Committee on Energy and Commerce of the House of Representatives. The Commission may use such additional mechanisms as the Commission considers useful to obtain suggestions regarding the content of the area of inquiry before the publication of a general notice of proposed rulemaking under paragraph (1)(A).

(C) The Commission shall, 30 days before the publication of a notice of proposed rulemaking pursuant to paragraph (1)(A), submit such notice to the Committee on Commerce, Science, and Transportation of the Senate and to the Committee on Energy and Commerce of the House of Representatives.

(3) The Commission shall issue a notice of proposed rulemaking pursuant to paragraph (1)(A) only where it has reason to believe that the unfair or deceptive acts or practices which are the subject of the proposed rulemaking are prevalent. The Commission shall make a determination that unfair or deceptive acts or practices are prevalent under this paragraph only if -

(A) it has issued cease and desist orders regarding such acts or practices, or

(B) any other information available to the Commission indicates a widespread pattern of unfair or deceptive acts or practices.

(c) Informal hearing procedure

The Commission shall conduct any informal hearings required by subsection (b)(1)(C) of this section in accordance with the following procedure:

(1)

(A) The Commission shall provide for the conduct of proceedings under this subsection by hearing officers who shall perform their functions in accordance with the requirements of this subsection.

(B) The officer who presides over the rulemaking proceedings shall be responsible to a chief presiding officer who shall not be responsible to any other officer or employee of the Commission. The officer who presides over the rulemaking proceeding shall make a recommended decision based upon the findings and conclusions of such officer as to all relevant and material evidence, except that such recommended decision may be made by another officer if the officer who presided over the proceeding is no longer available to the Commission.

(C) Except as required for the disposition of ex parte matters as authorized by law, no presiding officer shall consult any person or party with respect to any fact in issue unless such officer gives notice and opportunity for all parties to participate.

(2) Subject to paragraph (3) of this subsection, an interested person is entitled -

(A) to present his position orally or by documentary submission (or both), and

(B) if the Commission determines that there are disputed issues of material fact it is necessary to resolve, to present such rebuttal submissions and to conduct (or have conducted under paragraph (3)(B)) such cross-examination of persons as the Commission determines (i) to be appropriate, and (ii) to be required for a full and true disclosure with respect to such issues.

(3) The Commission may prescribe such rules and make such rulings concerning proceedings in such hearings as may tend to avoid unnecessary costs or delay. Such rules or rulings may include (A) imposition of reasonable time limits on each interested person's oral presentations, and (B) requirements that any cross-examination to which a person may be entitled under paragraph (2) be conducted by the Commission on behalf of that person in such manner as the Commission determines (i) to be appropriate, and (ii) to be required for a full and true disclosure with respect to disputed issues of material fact.

(4)

(A) Except as provided in subparagraph (B), if a group of persons each of whom under paragraphs (2) and (3) would be entitled to conduct (or have conducted) cross-examination and who are determined by the Commission to have the same or similar interests in the proceeding cannot agree upon a single representative of such interests for purposes of cross-examination, the Commission may make rules and rulings (i) limiting the representation of such interest, for such purposes, and (ii) governing the manner in which such cross-examination shall be limited.

(B) When any person who is a member of a group with respect to which the Commission has made a determination under subparagraph (A) is unable to agree upon group representation with the other members of the group, then such person shall not be denied under the authority of subparagraph (A) the opportunity to conduct (or have conducted) cross-examination as to issues affecting his particular interests if (i) he satisfies the Commission that he has made a reasonable and good faith effort to reach agreement upon group representation with the other members of the group and (ii) the Commission determines that there are substantial and relevant issues which are not adequately presented by the group representative.

(5) A verbatim transcript shall be taken of any oral presentation, and cross-examination, in an informal hearing to which this subsection applies. Such transcript shall be available to the public.

(d) Statement of basis and purpose accompanying rule; "Commission" defined; judicial review of amendment or repeal of rule; violation of rule

(1) The Commission's statement of basis and purpose to accompany a rule promulgated under subsection (a)(1)(B) of this section shall include (A) a statement as to the prevalence of the acts or practices treated by the rule; (B) a statement as to the manner and context in which such acts or practices are unfair or deceptive; and (C) a statement as to the economic effect of the rule, taking into account the effect on small business and consumers.

(2)

(A) The term "Commission" as used in this subsection and subsections (b) and (c) of this section includes any person authorized to act in behalf of the Commission in any part of the rulemaking proceeding.

(B) A substantive amendment to, or repeal of, a rule promulgated under subsection (a)(1)(B) of this section shall be prescribed, and subject to judicial review, in the same manner as a rule prescribed under such subsection. An exemption under subsection (g) of this section shall not be treated as an amendment or repeal of a rule.

(3) When any rule under subsection (a)(1)(B) of this section takes effect a subsequent violation thereof shall constitute an unfair or deceptive act or practice in violation of section 45(a)(1) of this title, unless the Commission otherwise expressly provides in such rule.

(e) Judicial review; petition; jurisdiction and venue; rulemaking record; additional submissions and presentations; scope of review and relief; review by Supreme Court; additional remedies

(1)

(A) Not later than 60 days after a rule is promulgated under subsection (a)(1)(B) of this section by the Commission, any interested person (including a consumer or consumer organization) may file a petition, in the United States Court of Appeals for the District of Columbia circuit or for the circuit in which such person resides or has his principal place of business, for judicial review of such rule. Copies of the petition shall be forthwith transmitted by the clerk of the court to the Commission or other officer designated by it for that purpose. The provisions of section 2112 of title 28 shall apply to the filing of the rulemaking record of proceedings on which the Commission based its rule and to the transfer of proceedings in the courts of appeals.

(B) For purposes of this section, the term "rulemaking record" means the rule, its statement of basis and purpose, the transcript required by subsection (c)(5) of this section, any written submissions, and any other information which the Commission considers relevant to such rule.

(2) If the petitioner or the Commission applies to the court for leave to make additional oral submissions or written presentations and shows to the satisfaction of the court that such submissions and presentations would be material and that there were reasonable grounds for the submissions and failure to make such submissions and presentations in the proceeding before the Commission, the court may order the Commission to provide additional opportunity to make such submissions and presentations. The Commission may modify or set aside its rule or make a new rule by reason of the additional submissions and presentations and shall file such modified or new rule, and the rule's statement of basis of purpose, with the return of such submissions and presentations. The court shall thereafter review such new or modified rule.

(3) Upon the filing of the petition under paragraph (1) of this subsection, the court shall have jurisdiction to review the rule in accordance with chapter 7 of title 5 and to grant appropriate relief, including interim relief, as provided in such chapter. The court shall hold unlawful and set aside the rule on any ground specified in subparagraphs (A), (B), (C), or (D) of section 706(2) of title 5 (taking due account of the rule of prejudicial error), or if -

(A) the court finds that the Commission's action is not supported by substantial evidence in the rulemaking record (as defined in paragraph (1)(B) of this subsection) taken as a whole, or

(B) the court finds that -

(i) a Commission determination under subsection (c) of this section that the petitioner is not entitled to conduct cross-examination or make rebuttal submissions, or

(ii) a Commission rule or ruling under subsection (c) of this section limiting the petitioner's cross-examination or rebuttal submissions, has precluded disclosure of disputed material facts which was necessary for fair determination by the Commission of the rulemaking proceeding taken as a whole. The term "evidence", as used in this paragraph, means any matter in the rulemaking record.

(4) The judgment of the court affirming or setting aside, in whole or in part, any such rule shall be final, subject to review by the Supreme Court of the United States upon certiorari or certification, as provided in section 1254 of title 28.

(5)

(A) Remedies under the preceding paragraphs of this subsection are in addition to and not in lieu of any other remedies provided by law.

(B) The United States Courts of Appeal shall have exclusive jurisdiction of any action to obtain judicial review (other than in an enforcement proceeding) of a rule prescribed under subsection (a)(1)(B) of this section, if any district court of the United States would have had jurisdiction of such action but for this subparagraph. Any such action shall be brought in the United States Court of Appeals for the District of Columbia circuit, or for any circuit which includes a judicial district in which the action could have been brought but for this subparagraph.

(C) A determination, rule, or ruling of the Commission described in paragraph (3)(B)(i) or (ii) may be reviewed only in a proceeding under this subsection and only in accordance with paragraph (3)(B). Section 706(2)(E) of title 5 shall not apply to any rule promulgated under subsection (a)(1)(B) of this section. The contents and adequacy of any statement required by subsection (b)(1)(D) of this section shall not be subject to judicial review in any respect.

(f) Unfair or deceptive acts or practices by banks, savings and loan institutions, or Federal credit unions; promulgation of regulations by Board of Governors of Federal Reserve System, Federal Home Loan Bank Board, and National Credit Union Administration Board; agency enforcement and compliance proceedings; violations; power of other Federal agencies unaffected; reporting requirements

(1) In order to prevent unfair or deceptive acts or practices in or affecting commerce (including acts or practices which are unfair or deceptive to consumers) by banks or savings and loan institutions described in paragraph (3), each agency specified in paragraph (2) or (3) of this subsection shall establish a separate division of consumer affairs which shall receive and take appropriate action upon complaints with respect to such acts or practices by banks or savings and loan institutions described in paragraph (3) subject to its jurisdiction. The Board of

Governors of the Federal Reserve System (with respect to banks) and the Federal Home Loan Bank Board (with respect to savings and loan institutions described in paragraph (3)) and the National Credit Union Administration Board (with respect to Federal credit unions described in paragraph (4)) shall prescribe regulations to carry out the purposes of this section, including regulations defining with specificity such unfair or deceptive acts or practices, and containing requirements prescribed for the purpose of preventing such acts or practices. Whenever the Commission prescribes a rule under subsection (a)(1)(B) of this section, then within 60 days after such rule takes effect each such Board shall promulgate substantially similar regulations prohibiting acts or practices of banks or savings and loan institutions described in paragraph (3), or Federal credit unions described in paragraph (4), as the case may be, which are substantially similar to those prohibited by rules of the Commission and which impose substantially similar requirements, unless (A) any such Board finds that such acts or practices of banks or savings and loan institutions described in paragraph (3), or Federal credit unions described in paragraph (4), as the case may be, are not unfair or deceptive, or (B) the Board of Governors of the Federal Reserve System finds that implementation of similar regulations with respect to banks, savings and loan institutions or Federal credit unions would seriously conflict with essential monetary and payments systems policies of such Board, and publishes any such finding, and the reasons therefor, in the Federal Register.

(2) Enforcement. - Compliance with regulations prescribed under this subsection shall be enforced under section 1818 of title 12, in the case of -

(A) national banks, banks operating under the code of law for the District of Columbia, and Federal branches and Federal agencies of foreign banks, by the division of consumer affairs established by the Office of the Comptroller of the Currency;

(B) member banks of the Federal Reserve System (other than national banks and banks operating under the code of law for the District of Columbia), branches and agencies of foreign banks (other than Federal branches, Federal agencies, and insured State branches of foreign banks), commercial lending companies owned or controlled by foreign banks, and organizations operating under section 25 or 25(a) (FOOTNOTE 1) of the Federal Reserve Act (12 U.S.C. 601 et seq., 611 et seq.), by the division of consumer affairs established by the Board of Governors of the Federal Reserve System; and (FOOTNOTE 1) See References in Text note below.

(C) banks insured by the Federal Deposit Insurance Corporation (other (FOOTNOTE 2) banks referred to in subparagraph (A) or (B)) and insured State branches of foreign banks, by the division of consumer affairs established by the Board of Directors of the Federal Deposit Insurance Corporation. (FOOTNOTE 2) So in original. Probably should be "(other than".

(3) Compliance with regulations prescribed under this subsection shall be enforced under section 1818 of title 12 with respect to savings associations as defined in section 1813 of title 12.

(4) Compliance with regulations prescribed under this subsection shall be enforced with respect to Federal credit unions under sections 1766 and 1786 of title 12.

(5) For the purpose of the exercise by any agency referred to in paragraph (2) of its powers under any Act referred to in that paragraph, a violation of any regulation prescribed under this subsection shall be deemed to be a violation of a requirement imposed under that Act. In addition to its powers under any provision of law specifically referred to in paragraph (2), each of the agencies referred to in that paragraph may exercise, for the purpose of enforcing compliance with any regulation prescribed under this subsection, any other authority conferred on it by law.

(6) The authority of the Board of Governors of the Federal Reserve System to issue regulations under this subsection does not impair the authority of any other agency designated in this subsection to make rules respecting its own procedures in enforcing compliance with regulations prescribed under this subsection.

(7) Each agency exercising authority under this subsection shall transmit to the Congress each year a detailed report on its activities under this paragraph during the preceding calendar year. The terms used in this paragraph that are not defined in this subchapter or otherwise defined in section 1813(s) of title 12 shall have the meaning given to them in section 3101 of title 12.

(g) Exemptions and stays from application of rules; procedures

(1) Any person to whom a rule under subsection (a)(1)(B) of this section applies may petition the Commission for an exemption from such rule.

(2) If, on its own motion or on the basis of a petition under paragraph (1), the Commission finds that the application of a rule prescribed under subsection (a)(1)(B) of this section to any person or class or (FOOTNOTE 3) persons is not necessary to prevent the unfair or deceptive act or practice to which the rule relates, the Commission may exempt such person or class from all or part of such rule. Section 553 of title 5 shall apply to action under this paragraph. (FOOTNOTE 3) So in original. Probably should be "of".

(3) Neither the pendency of a proceeding under this subsection respecting an exemption from a rule, nor the pendency of judicial proceedings to review the Commission's action or failure to act under this subsection, shall stay the applicability of such rule under subsection (a)(1)(B) of this section.

(h) Restriction on rulemaking authority of Commission respecting children's advertising proceedings pending on May 28, 1980

The Commission shall not have any authority to promulgate any rule in the children's advertising proceeding pending on May 28, 1980, or in any substantially similar proceeding on

the basis of a determination by the Commission that such advertising constitutes an unfair act or practice in or affecting commerce.

(i) Meetings with outside parties

(1) For purposes of this subsection, the term "outside party" means any person other than (A) a Commissioner; (B) an officer or employee of the Commission; or (C) any person who has entered into a contract or any other agreement or arrangement with the Commission to provide any goods or services (including consulting services) to the Commission.

(2) Not later than 60 days after May 28, 1980, the Commission shall publish a proposed rule, and not later than 180 days after May 28, 1980, the Commission shall promulgate a final rule, which shall authorize the Commission or any Commissioner to meet with any outside party concerning any rulemaking proceeding of the Commission. Such rule shall provide that -

(A) notice of any such meeting shall be included in any weekly calendar prepared by the Commission; and

(B) a verbatim record or a summary of any such meeting, or of any communication relating to any such meeting, shall be kept, made available to the public, and included in the rulemaking record.

(j) Communications by investigative personnel with staff of Commission concerning matters outside rulemaking record prohibited

Not later than 60 days after May 28, 1980, the Commission shall publish a proposed rule, and not later than 180 days after May 28, 1980, the Commission shall promulgate a final rule, which shall prohibit any officer, employee, or agent of the Commission with any investigative responsibility or other responsibility relating to any rulemaking proceeding within any operating bureau of the Commission, from communicating or causing to be communicated to any Commissioner or to the personal staff of any Commissioner any fact which is relevant to the merits of such proceeding and which is not on the rulemaking record of such proceeding, unless such communication is made available to the public and is included in the rulemaking record. The provisions of this subsection shall not apply to any communication to the extent such communication is required for the disposition of ex parte matters as authorized by law.

§ 57b. Civil actions for violations of rules and cease and desist orders respecting unfair or deceptive acts or practices

(a) Suits by Commission against persons, partnerships, or corporations; jurisdiction; relief for dishonest or fraudulent acts

(1) If any person, partnership, or corporation violates any rule under this subchapter respecting unfair or deceptive acts or practices (other than an interpretive rule, or a rule violation of which the Commission has provided is not an unfair or deceptive act or practice in violation of section 45(a) of this title), then the Commission may commence a civil action against such person, partnership, or corporation for relief under subsection (b) of this section in a United States district court or in any court of competent jurisdiction of a State.

(2) If any person, partnership, or corporation engages in any unfair or deceptive act or practice (within the meaning of section 45(a)(1) of this title) with respect to which the Commission has issued a final cease and desist order which is applicable to such person, partnership, or corporation, then the Commission may commence a civil action against such person, partnership, or corporation in a United States district court or in any court of competent jurisdiction of a State. If the Commission satisfies the court that the act or practice to which the cease and desist order relates is one which a reasonable man would have known under the circumstances was dishonest or fraudulent, the court may grant relief under subsection (b) of this section.

(b) Nature of relief available

The court in an action under subsection (a) of this section shall have jurisdiction to grant such relief as the court finds necessary to redress injury to consumers or other persons, partnerships, and corporations resulting from the rule violation or the unfair or deceptive act or practice, as the case may be. Such relief may include, but shall not be limited to, rescission or reformation of contracts, the refund of money or return of property, the payment of damages, and public notification respecting the rule violation or the unfair or deceptive act or practice, as the case may be; except that nothing in this subsection is intended to authorize the imposition of any exemplary or punitive damages.

(c) Conclusiveness of findings of Commission in cease and desist proceedings; notice of judicial proceedings to injured persons, etc.

(1) If (A) a cease and desist order issued under section 45(b) of this title has become final under section 45(g) of this title with respect to any person's, partnership's, or corporation's rule violation or unfair or deceptive act or practice, and (B) an action under this section is brought with respect to such person's, partnership's, or corporation's rule violation or act or practice, then the findings of the Commission as to the material facts in the proceeding under section 45(b) of this title with respect to such person's, partnership's, or corporation's rule violation or act or practice, shall be conclusive unless (i) the terms of such cease and desist order expressly provide that the Commission's findings shall not be conclusive, or (ii) the order became final by reason of section 45(g)(1) of this title, in which case such finding shall be conclusive if supported by evidence.

(2) The court shall cause notice of an action under this section to be given in a manner which is reasonably calculated, under all of the circumstances, to apprise the persons, partnerships, and corporations allegedly injured by the defendant's rule violation or act or practice of the pendency of such action. Such notice may, in the discretion of the court, be given by publication.

(d) Time for bringing of actions

No action may be brought by the Commission under this section more than 3 years after the rule violation to which an action under subsection (a)(1) of this section relates, or the unfair or deceptive act or practice to which an action under subsection (a)(2) of this section relates; except that if a cease and desist order with respect to any person's, partnership's, or corporation's rule violation or unfair or deceptive act or practice has become final and such order was issued in a proceeding under section 45(b) of this title which was commenced not later than 3 years after the rule violation or act or practice occurred, a civil action may be commenced under this section against such person, partnership, or corporation at any time before the expiration of one year after such order becomes final.

(e) Availability of additional Federal or State remedies; other authority of Commission unaffected

Remedies provided in this section are in addition to, and not in lieu of, any other remedy or right of action provided by State or Federal law. Nothing in this section shall be construed to affect any authority of the Commission under any other provision of law.

PRILOGA 3

The Treaty of Rome

Article 85.

1. The following shall be prohibited as incompatible with the common market; all agreements between undertakings, decisions by associations of undertakings and concerted practices which may affect trade between Member States and which have as their object or effect the prevention restriction or distortion of competition within the common market, and in particular those which:
  - (a) directly or indirectly fix purchase or selling prices or any other trading conditions;
  - (b) limit or control production, markets, technical development, or investment;
  - (c) share markets or sources of supply;
  - (d) apply dissimilar conditions to equivalent transactions with other trading parties, thereby placing them at a competitive disadvantage;
  - (e) make the conclusion of contracts subject to acceptance by the other parties of supplementary obligations which, by their nature or according to commercial usage, have no connection with the subject of such contracts.
2. Any agreements or decisions prohibited pursuant to this Article shall be automatically void.
3. The provisions of paragraph 1 may, however, be declared inapplicable in the case of:
  - any agreement or category of agreements between undertakings;
  - any decision or category of decisions by associations of undertakings;
  - any concerted practice or category of concerted practices;

which contributes to improving the production or distribution of goods or to promoting technical or economic progress, while allowing consumers a fair share of the resulting benefit, and which does not:

- (a) impose on the undertakings concerned restrictions which are not indispensable to the attainment of these objectives;
- (b) afford such undertakings the possibility of eliminating competition in respect of a substantial part of the products in question.

Article 86.

Any abuse by one or more undertakings of a dominant position within the common market or in a substantial part of it shall be prohibited as incompatible with the common market in so far as it may affect trade between Member States. Such abuse may, in particular, consist in:

- (a) directly or indirectly imposing unfair purchase or selling prices or unfair trading conditions;

- (b) limiting production, markets or technical development to the prejudice of consumers;
- (c) applying dissimilar conditions to equivalent transactions with other trading parties, thereby placing them at a competitive disadvantage;
- (d) making the conclusion of contracts subject to acceptance by the other parties of supplementary obligations which, by their nature or according to commercial usage, have no connection with the subject of such contracts.

PRILOGA 4

BILANCA STANJA PODJETJA MICROSOFT NA DAN 30.6.2004

(In millions USD)

June 30	2003	2004
Assets		
Current assets:		
Cash and equivalents	\$ 6,438	\$ 15,982
Short-term investments	42,610	44,610
Total cash and short-term investments	49,048	60,592
Accounts receivable, net	5,196	5,890
Inventories	640	421
Deferred income taxes	2,506	2,097
Other	1,583	1,566
Total current assets	58,973	70,566
Property and equipment, net	2,223	2,326
Equity and other investments	13,692	12,210
Goodwill	3,128	3,115
Intangible assets, net	384	569
Deferred income taxes	2,161	1,829
Other long-term assets	1,171	1,774
Total assets	\$ 81,732	\$ 92,389
Liabilities and stockholders' equity		
Current liabilities:		
Accounts payable	\$ 1,573	\$ 1,717
Accrued compensation	1,416	1,339
Income taxes	2,044	3,478
Short-term unearned revenue	7,225	6,514
Other	1,716	1,921
Total current liabilities	13,974	14,969
Long-term unearned revenue	1,790	1,663
Other long-term liabilities	1,056	932
Commitments and contingencies		
Stockholders' equity:		
Common stock and paid-in capital – shares authorized 24,000; outstanding 10,771 and 10,862	49,234	56,396
Retained earnings, including accumulated other comprehensive income of \$1,840 and \$1,119	15,678	18,429
Total stockholders' equity	64,912	74,825
Total liabilities and stockholders' equity	\$ 81,732	\$ 92,389

IZKAZ USPEHA PODJETJA MICROSOFT NA DAN 30.6.2004

(In millions USD, except earnings per share)

Year Ended June 30	2002⁽¹⁾	2003⁽¹⁾	2004
Revenue	\$ 28,365	\$ 32,187	\$ 36,835
Operating expenses:			
Cost of revenue	5,699	6,059	6,716
Research and development	6,299	6,595	7,779
Sales and marketing	6,252	7,562	8,309
General and administrative	1,843	2,426	4,997
Total operating expenses	20,093	22,642	27,801
Operating income	8,272	9,545	9,034
Losses on equity investees and other	(92)	(68)	(25)
Investment income/(loss)	(305)	1,577	3,187
Income before income taxes	7,875	11,054	12,196
Provision for income taxes	2,520	3,523	4,028
Net income	\$ 5,355	\$ 7,531	\$ 8,168
Earnings per share:			
Basic	\$0.50	\$0.70	\$0.76
Diluted	\$0.48	\$0.69	\$0.75
Weighted average shares outstanding:			
Basic	10,811	10,723	10,803
Diluted	11,106	10,882	10,894